

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет
Кафедра української літератури

**Методика вивчення в ЗЗСО жанрово-стильових особливостей художньої
прози Георгія Боти**

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:
студентка 6 курсу
спеціальності А4.01 «Середня освіта
(Українська мова і література)»
Кушнір Емма Сергіївна
Науковий керівник:
к. ф. н., асист. Меленчук О. В.
Рецензенти: к. ф. н., доц. Чолкан В. А.,
заступник директора з навчально-
виховної роботи Чернівецького ліцею
№20 Чернівецької міської ради,
спеціаліст вищої категорії, учитель-
методист Біла Л.

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2025 р.
Зав. кафедри _____ доц. Мальцев В. С.*

Чернівці
2025

АНОТАЦІЯ

Кушнір Е. С. Методика вивчення в ЗЗСО жанрово-стильових особливостей художньої прози Георгія Боти. Спеціальність – А4.01 Середня освіта (українська мова і література). На правах рукопису. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2025.

У магістерській кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження жанрово-стильових та проблемно-тематичних особливостей художньої прози сучасного буковинського письменника Георгія Боти, а також обґрунтовано та розроблено методичні рекомендації щодо ефективного вивчення його творів у закладах загальної середньої освіти. У роботі поєднано літературознавчий і методичний підходи, що дало змогу визначити ключові художньо-естетичні домінанти творчості письменника, охарактеризувати жанрову своєрідність його новелістики, окреслити систему мотивів, провідних тем та смислових акцентів його прози.

Особливу увагу зосереджено на проблемі формування в учнів національно-культурної ідентичності, морально-етичних орієнтирів і читацької компетентності засобами сучасної художньої літератури. Запропоновані методичні розробки містять моделі уроків, систему запитань і завдань, інтерактивні форми роботи, що сприяють глибшому осмисленню змісту творів, розвитку критичного мислення, формуванню емоційно-ціннісного ставлення до української літератури та історичної пам'яті.

Результати дослідження можуть бути використані у практиці викладання української літератури, у підготовці майбутніх учителів-філологів, у красзнавчій та позакласній роботі. Робота має наукове, методичне та культурно-просвітницьке значення, сприяючи популяризації творчості Георгія Боти та розширенню літературного канону рідного краю.

Ключові слова: Георгій Бота, сучасна українська проза, буковинська література, жанрово-стильові особливості, методичні рекомендації, моделі уроків, інтерактивні методи, українська література.

SUMMARY

Kushnir Emma Serhiivna. Methodology for studying the genre and style features of Georgy Botha's literary prose in General Secondary Education Institutions. Specialty – A4.01 Secondary education (Ukrainian language and literature). On the rights of the manuscript. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi, 2024.

The master's qualification work has carried out a comprehensive study of the genre-style and problem-thematic features of the literary prose of the modern Bukovyna writer Georgy Bota, as well as substantiated and developed methodological recommendations for the effective study of his works in secondary education institutions. The work combines literary and methodological approaches, which made it possible to identify the key artistic and aesthetic dominants of the writer's work, characterize the genre originality of his short stories, outline the system of motifs, leading themes and semantic accents of his prose.

Particular attention is focused on the problem of forming national and cultural identity, moral and ethical guidelines and reading competence in students through the means of modern literary literature. The proposed methodological developments contain lesson models, a system of questions and tasks, interactive forms of work that contribute to a deeper understanding of the content of the works, the development of critical thinking, the formation of an emotional and value attitude towards Ukrainian literature and historical memory.

The results of the study can be used in the practice of teaching Ukrainian literature, in the training of future philology teachers, in local history and extracurricular work. The work has scientific, methodological and cultural and educational significance, contributing to the popularization of the work of Georgy Botha and the expansion of the literary canon of his native land.

Keywords: Heorhiy Bota, modern Ukrainian prose, Bukovinian literature, genre and style features, methodological recommendations, lesson models, interactive methods, Ukrainian literature.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ (Кушнір Е.С.)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ І. Навчально-методичний потенціал вивчення творчої долі Георгія Боти.....	14
Висновки до 1 розділу.....	23
РОЗДІЛ ІІ. Методичні орієнтири аналізу художньої прози Георгія Боти: жанрово-стильові особливості.....	24
2.1 Загальна характеристика творчості письменника.....	24
2.2. Моделі уроків, спрямовані на вивчення жанрового розмаїття та стильових особливостей прозових творів Георгія Боти.....	40
Висновки до 2 розділу.....	51
РОЗДІЛ ІІІ. Методичний аспект проблемно-тематичного вивчення творчості Георгія Боти у ЗЗСО.....	53
Висновки до 3 розділу.....	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	69

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна українська освіта перебуває в активному процесі оновлення, що вимагає переосмислення підходів до вивчення художньої літератури у закладах загальної середньої освіти. Особливу увагу при цьому слід приділяти письменникам, чия творчість глибоко вкорінена в національні традиції, водночас осмислює складні соціальні, морально-етичні, історичні питання сучасності. Одним із таких митців є Георгій Бота – буковинський прозаїк, чия художня творчість потребує глибшого вивчення не лише з літературознавчої, а й з методичної точки зору.

Проза Георгія Боти відзначається жанровою багатоманітністю, стилістичною виразністю та глибоким проблемно-тематичним наповненням. Його твори порушують теми історичної пам'яті, морального вибору, національної ідентичності, що є надзвичайно актуальними у сучасному контексті виховання молодого покоління. Разом з тим, творчість письменника може вивчатися на уроках літератури рідного краю, відповідно методичне забезпечення її викладання є фрагментарним і потребує систематизації.

Народившись 21 березня 1966 року в селі Бояни Новоселицького району Чернівецької області, Георгій Бота присвятив значну частину свого життя медичній та громадській діяльності. Однак з часом він звернувся до літературної творчості, зосередившись на збереженні історичної пам'яті та культурної спадщини Буковини. Його літературний доробок представлений серією збірок оповідань «Долі з вогню, землі та любові», які вийшли друком у 2021–2025 роках. Ці твори відзначаються глибоким зануренням у життя буковинського села, відображенням людських долі, традицій, звичаїв та історичних подій краю. Жива мова народу, етнографічна палітра побуту, інтригуючі сцени кохання, соціальна стратифікація, історичне минуле буковинців, глибинне розуміння місцевих традицій та способу життя – це те, що «вростає корінням» в оповіданнях Георгія Боти.

Автор має особливий талант зображення колориту життя людей інших століть, описуючи їх в доступному та цікавому форматі. Георгій Миколайович

через історії, переказані рідними, через діалектне мовлення, крізь призму побуту, традицій, взаємин і ментальних особливостей, творить цілісну картину життя на Буковині – із коханням, болем, надією й споконвічною людяністю. Чітко відчувається живий інтерес і креативність автора, що проявляється навіть у такій, здавалося б, дрібниці, як назва кожного оповідання.

Особливістю прози Георгія Боти є поєднання документальності з художнім вимислом. Багато його оповідань ґрунтуються на реальних подіях, архівних матеріалах та розповідях місцевих жителів. Це надає його творам автентичності та глибини, дозволяючи читачеві зануритися в атмосферу минулого, відчути дух часу та особливості життя буковинців.

Георгій Бота виступає як літописець свого краю. У його творах збережено образи людей, подій, традицій, що зникають із нашої сучасності. Саме через цю документальну точність, поєднану з глибоким художнім осмисленням, проза Г. Боти стає важливим джерелом історичної пам'яті, яке майбутнє покоління зможе використовувати для самоідентифікації, вивчення культурного спадку та глибшого розуміння української ментальності.

Для молоді, яка дедалі частіше виростає в умовах глобалізованого світу, позбавленого сталих опор у традиційних цінностях, творчість Георгія Боти є духовним орієнтиром. Його оповідання звертаються до тем, які є основоположними в особистісному розвитку дитини: шана до старших, пам'ять про предків, внутрішня гідність, чесність, співпереживання. Через близькість мови, подій, місць дії та ментальних образів його проза легко резонує з учнями, формуючи в них відчуття причетності до своєї землі та відповідальності за її майбутнє.

Крім того, у сучасному освітньому процесі твори Георгія Боти можна успішно використовувати для формування читацької компетентності, розвитку аналітичного мислення, уміння інтерпретувати художній текст, порівнювати події минулого й теперішнього, виявляти моральний урок із прочитаного. Його тексти – це хороша основа для інтегрованих уроків, проєктної роботи, виховних годин, тематичних дискусій тощо.

Незважаючи на значний внесок Георгія Боти у збереження культурної спадщини Буковини, його творчість залишається маловідомою широкому загалу та недостатньо дослідженою в літературознавчому контексті. У шкільній програмі з української літератури твори цього автора практично не представлені, що позбавляє учнів можливості ознайомитися з унікальними сторінками історії свого краю та розвивати навички аналізу сучасної прози.

У зв'язку з цим виникає потреба в розробці методичних рекомендацій щодо вивчення жанрово-стильових та проблемно-тематичних аспектів художньої прози Георгія Боти в закладах загальної середньої освіти. Це дозволить не лише ознайомити учнів із творчістю сучасного українського письменника, а й сприятиме формуванню в них читацької компетентності, критичного мислення та глибшого розуміння історії та культури рідного краю.

Відповідно актуальність дослідження зумовлена потребою модернізації шкільної літературної освіти відповідно до сучасних освітніх викликів, реформ НУШ (Нової української школи) та суспільних трансформацій, що відбуваються в українському культурному просторі. У контексті оновлення підходів до викладання української літератури важливим є не лише збереження класичного літературного канону, а й активне залучення до навчального процесу сучасних українських письменників, чия творчість відображає актуальні проблеми сьогодення, сприяє формуванню патріотичних цінностей, етичних орієнтирів, розвитку критичного мислення та емоційного інтелекту учнів.

Георгій Бота – один із тих українських прозаїків, чії твори поєднують глибоке осмислення людського буття, історичної пам'яті та морального вибору. Його проза має значний художній, етичний та пізнавальний потенціал, здатний ефективно впливати на світоглядну позицію учнів, формувати в них цілісне бачення національної ідентичності, духовних цінностей і відповідальності перед суспільством.

Актуальність дослідження також зумовлюється необхідністю розробки нових методичних підходів до вивчення сучасної української прози, які б відповідали компетентнісній моделі освіти, ґрунтувалися на інтеграції знань,

досвіду й цінностей та сприяли активній читацькій взаємодії школярів із художнім текстом.

У такий спосіб, дослідження є своєчасним і суспільно значущим, оскільки відповідає ключовим цілям літературної освіти: не лише озброювати учнів знаннями про літературу, а й формувати мислячих, морально зрілих і відповідальних громадян через глибоке осмислення змісту художніх творів сучасних українських авторів.

Отже, **актуальність теми дослідження** зумовлена потребою поглиблення методичних підходів до викладання сучасної української прози у ЗЗСО, зокрема творів Георгія Боти, які мають значний виховний і пізнавальний потенціал. Розробка методичних рекомендацій, орієнтованих на вивчення жанрово-стильового та проблемно-тематичного аспекту його художньої прози, сприятиме підвищенню ефективності навчального процесу, розвитку критичного мислення учнів, формуванню у них читацької, комунікативної та естетичної компетентностей.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичній розробці методичних рекомендацій щодо вивчення художньої прози Георгія Боти у закладах загальної середньої освіти з урахуванням жанрово-стильових і проблемно-тематичних особливостей його творчості. Реалізація цієї мети передбачає низку **завдань**:

- виявлення художньо-естетичних і світоглядних домінант прози Георгія Боти як відображення національної ідентичності, морально-етичних пошуків і суспільно-історичних трансформацій;
- аналіз жанрової своєрідності творів письменника, визначення провідних стильових рис його письма;
- систематизацію проблемно-тематичного наповнення прози Боти (зокрема тем родинних цінностей, національної пам'яті, війни, духовного вибору, екзистенційного пошуку);
- вивчення рівня представленості творчості Боти в шкільній програмі й сучасних навчально-методичних посібниках;

- вироблення методичних підходів, які сприятимуть формуванню у школярів читацької, аналітичної та ціннісно-світоглядної компетентностей;
- створення практичних матеріалів для вчителів (зразки уроків, завдань, методичних прийомів), орієнтованих на інтерактивне, комунікативно спрямоване й особистісно зорієнтоване вивчення прози Георгія Боти.

З огляду на це, мета дослідження спрямована на поєднання літературознавчого аналізу творчості Георгія Боти із сучасними методичними технологіями викладання української літератури, що дозволить ефективно інтегрувати його тексти в освітній процес ЗЗСО.

Об'єктом дослідження є художня проза Г. Боти та літературно-критичні матеріали щодо вивчення життя і творчості письменника.

Предметом дослідження виступають жанрово-стильові та проблемно-тематичні особливості творів Георгія Боти й методика їхнього вивчення у шкільній літературній освіті.

Теоретико-методологічна основа роботи.

Теоретико-методологічна основа дослідження визначається міждисциплінарним характером роботи, у якій органічно поєднано літературознавчий, культурологічний, історико-краєзнавчий та методичний підходи. Оскільки об'єктом вивчення є художня проза Георгія Боти, укорінена в усній народній традиції, документальному матеріалі, локальній історичній пам'яті та фольклорно-побутовій культурі Буковини, методологічна база ґрунтується на принципах сучасної теорії художнього тексту, документально-художньої прози, феноменології пам'яті та особливостях функціонування локальної літератури.

У дослідженні застосовано підходи, що враховують специфіку творчого методу Георгія Боти, а саме: поєднання документальності з художнім переосмисленням, використання народного мовлення, діалектів, фольклорних мотивів, реальних життєвих історій, які автор трансформує в художні новели.

Теоретичною основою аналізу прозових творів Георгія Боти є поєднання структурно-семантичного підходу з елементами психолого-філософського,

герменевтичного та культурологічного аналізу тексту. Методологічним орієнтиром виступає положення про художній твір як багаторівневу систему смислів, що потребує глибокого й цілісного прочитання з урахуванням жанрово-стильової специфіки, історичного та культурного контекстів.

Комплексність теоретико-методологічної бази дозволяє осмислити прозу Георгія Боти в широкому культурологічному та педагогічному вимірі, а також виробити ефективні методичні рекомендації для її вивчення у закладах загальної середньої освіти.

Теоретико-методологічна основа роботи є комплексною і синтетичною. Вона охоплює теорію художньої та документально-художньої прози, феноменологію пам'яті, культурологічний аналіз локальних текстів, методологію структурального та герменевтичного прочитання твору, а також сучасні педагогічні підходи до формування читацької та культурної компетентностей у школярів. Такий міждисциплінарний підхід забезпечує цілісне вивчення творчості Георгія Боти та створює науково обґрунтоване підґрунтя для методики її впровадження у навчальний процес ЗЗСО.

Методи дослідження.

Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємодоповнювальних методів:

1. Загальнонаукові методи:

- аналіз і синтез – для опрацювання наукової літератури, виявлення теоретичних засад вивчення сучасної художньої прози, узагальнення особливостей творчості Георгія Боти;
- індукція і дедукція – для переходу від окремих спостережень над текстами до формулювання загальних висновків про жанрово-стильові особливості його прози;
- класифікація та систематизація – для впорядкування проблемно-тематичних ліній, мотивів, жанрових характеристик і методичних прийомів.

2. Літературознавчі методи:

- структурно-семантичний аналіз – для виявлення образної системи творів, композиційних особливостей, особливостей мовлення й символіки;
- біографічний метод – для встановлення взаємозв'язку між життєвим досвідом письменника і тематичною/стильовою специфікою його прози;
- культурологічний та історико-літературний методи – для розгляду текстів у контексті розвитку літератури рідного краю, локальної пам'яті та культурної традиції Буковини.

3. Педагогічні та методичні методи:

- аналіз нормативних документів (Держстандарт, навчальні програми) – для визначення місця творчості сучасних авторів у шкільному курсі української літератури;
- метод аналізу педагогічного досвіду – для вивчення ефективних прийомів роботи з художнім текстом у ЗЗСО;
- проєктувальний метод – для створення методичних рекомендацій, моделей уроків, системи завдань та дидактичних матеріалів;
- метод педагогічного моделювання – для вибудови методичної моделі вивчення прозових творів Георгія Боти;
- герменевтичний метод у навчанні літератури – для обґрунтування шляхів глибинного інтерпретування текстів учнями.

4. Емпіричні методи:

- спостереження та опитування вчителів (неформальне, через аналіз відгуків на творчість автора, публічних презентацій та прямої комунікації з письменником);
- аналіз авторських інтерв'ю, передмов, виступів – як джерел для розширення художнього та контекстуального розуміння його прози.

Застосування сукупності зазначених методів забезпечило цілісне літературознавче осмислення творів Георгія Боти та дозволило розробити ефективні методичні підходи до їх вивчення в закладах загальної середньої освіти.

Наукова новизна виявляється у таких аспектах:

- уперше здійснено системний аналіз прози Георгія Боти як дидактично та естетично цінного матеріалу для літературної освіти в ЗЗСО;
- визначено та класифіковано провідні жанрово-стильові домінанти творчості письменника в контексті її сприймання й інтерпретації учнівською аудиторією;
- охарактеризовано основні проблемно-тематичні лінії (морально-етичні конфлікти, осмислення історичної пам'яті, національної ідентичності, вибору людини в умовах суспільних трансформацій) як складові внутрішнього змістового наповнення уроків української літератури;
- уперше запропоновано методичну модель вивчення художньої прози Георгія Боти, яка базується на поєднанні традиційних і сучасних методик (компетентнісного, інтерактивного, особистісно орієнтованого підходів);
- розроблено авторські методичні рекомендації, навчальні завдання, орієнтовні фрагменти уроків, що сприяють формуванню читацької, культурної та етичної компетентностей учнів.

Отже, наукова новизна полягає в теоретичному осмисленні й практичному впровадженні ефективної методики вивчення малодослідженої, але змістовно й художньо значущої творчості Георгія Боти в загальноосвітньому навчальному процесі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання розроблених рекомендацій у навчально-виховному процесі ЗЗСО, а також у подальшій підготовці вчителів української мови та літератури.

Апробація роботи: виступ на студентській науковій конференції ЧНУ ім. Ю. Федьковича та надруковані тези в збірнику матеріалів конференції (2025).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – 71 сторінка.

РОЗДІЛ І.

Навчально-методичний потенціал вивчення творчої долі Георгія Боти

Буковина щедра на таланти, де народжуються імена славетних композиторів, музикантів, співаків, літераторів, кількість яких щороку зростає. На Буковині діє письменницька організація, літературні гуртки, тут проводять різноманітні творчі зустрічі, де молоді автори можуть презентувати власну творчість. На малім клаптику буковинської землі проживають русини і румуни, гуцули і німці, мадяри, поляки, словаки, липовани, вірмени, євреї, цигани тощо. Стосовно народностей, їх віри та мови, звичаїв та обрядів, святкового і щоденного одягу – ноші – то є різнобарвна мішанина. Саме про історичне минуле буковинців, їхнє життя на благодатній землі, стосунки між людьми, про свята і буденні справи простого краянина, любов та страждання, побут і традиції пише буковинський письменник Георгій Бота.

Георгій Бота народився 21 березня 1966 року в селі Бояни на Буковині, в регіоні, де здавна перетиналися українські, румунські, єврейські й австрійські культурні впливи. Саме у цьому середовищі формувався його світогляд, чутливий до людської долі, пам'яті та моральних цінностей. Як зазначає письменник: «У нас на Буковині кожен двір має свою війну, свою сльозу, свій хрест. І в кожному хресті історія, яку варто записати» [3, с. 148] Його дитинство та юність пройшли у сільській місцевості, що виробило повагу до праці, людей, історії краю.

Після закінчення школи (1981) він вступив у медичне училище, здобув фах фельдшера, служив у лавах армії, а згодом працював у медичних закладах Чернівецької області. Цей досвід навчив бачити людину в її вразливості, беззахисності а також у її силі. «Я завжди слухав, не перебиваючи. У тому мовчанні народжувалися історії ті, що зараз стали новелами» [8, с.1]. Фельдшерська робота передбачає не тільки лікування, а й довіру, емпатію, що згодом трансформувалось у творах.

Понад 15 років віддав служінню людям, а у 1998–2006 рр. очолював сільську раду в Чорнівці. «Люди у селі – як відкрита книга: читаєш обличчя, слухаєш слова, а за ними драма, любов, біль і правда» [8, с.3]

Саме в роки роботи сільським головою у нього виник інтерес до місцевої історії, архівів, свідчень очевидців. Це стало імпульсом до написання перших оповідань.

Георгій Бота – постать, яка стоїть на перетині літературного обдарування, філософської глибини та суспільної рефлексії. Народжений у складний для України історичний період, письменник формувався у середовищі, де культурна ідентичність нерідко вступала в конфлікт із політичною реальністю. Початкову освіту Георгій здобув у звичайній сільській школі, де, за свідченням його сучасників, уже в юному віці вирізнявся чутливістю до слова, захопленням літературою та потягом до роздумів.

Георгій Бота прийшов до літератури не класичним шляхом. Його перші тексти – це переосмислені реальні історії мешканців села Чорнівка, які він чув як сільський голова.

«Я почав записувати розповіді старожилів, думав, буде для архіву. Але згодом зрозумів – це й є справжня література, тільки ще не написана» [2,с.156].

Письменник не мав філологічної освіти, але глибоко володів народною мовою, особливостями буковинського діалекту, що стало важливою стилістичною рисою його творчості. Почавши публікувати тексти у Facebook, він швидко здобув популярність серед земляків, а згодом і ширше.

Його твори можна розглядати як своєрідну хроніку змін, де головною темою виступає людина в пошуках сенсу. Не маючи змоги говорити відверто в період цензури, Г. Бота розвиває алегоричність, символізм, вдається до глибоких метафор, що дозволяють розкривати «невидимі істини». У цьому ще одна творча координата: перехід від зовнішнього до внутрішнього, від документального – до філософського.

Однією з найвиразніших рис творчої долі Георгія Боти є намагання мислити не лише в межах художнього жанру, а й в рамках філософського,

етичного і культурного дискурсу. Його тексти свідчать про глибоке ознайомлення з класичною та модерною філософією, зокрема, із феноменологією, екзистенціалізмом та християнською думкою. Він не просто художник слова, а мислитель, що веде діалог з традицією.

Бота часто ставить питання: що є добро і зло в контексті історії? У чому сенс страждання? Як знайти моральну опору в розмитому світі постправди? Його відповіді – не декларативні, а внутрішньо напружені, подані крізь сумніви, дискусії, художні образи. Це позиціонує його як одного з представників інтелектуальної прози, в якій естетика є не прикрасою, а способом пізнання.

Не менш важливою координатою є топос – простір, в якому діє митець. Георгій Бота часто звертається до локальних образів: українське село, степ, річка, давні храми, занедбані кладовища – усе це не лише географічні реалії, а символи, маркери культурної пам'яті. Він тонко вловлює, як простір формує свідомість і навпаки, як пам'ять утримує простір.

У Г. Боти село – не просто місце дитинства, а епіцентр сенсів: збереження традицій, тяглість поколінь, моральний код. Його герой часто опиняється в граничній ситуації вибору між забуттям і пам'яттю, між відчаєм і надією. Саме через топоси відбувається глибинна ідентифікація не лише героя, а й читача.

Попри те, що Георгій Бота не завжди належав до «канонічного» літературного мейнстріму, його внесок у розвиток української інтелектуальної традиції є вагомим. Він репрезентує той тип митця, що не замикається в межах художнього, а розгортає творчу діяльність у міждисциплінарному просторі між словом, ідеєю, емоцією та етикою. У цьому сенсі, його постать важлива для розуміння не лише літературної, а й культурно-філософської еволюції України останніх десятиліть.

Його творчість – це своєрідна карта, за якою можна простежити етапи духовного зростання українського суспільства, а водночас – і віхи особистісного розвитку автора як свідка та учасника цього процесу.

Тематичне ядро творчості Георгія Боти становить доля звичайної людини на тлі великих історичних зрушень. Його герої – це мешканці буковинських сіл,

що пройшли крізь війну, радянську репресивну машину, депортації, голод, втрату рідних.

«Мої герої – це мої сусіди, родичі, знайомі. Я не вигадую. Я переосмислюю. Я сповідаю пам'ять» [8, с.3].

У збірці «Долі з вогню, землі та любові» автор поєднує документальне начало з художнім баченням, підкреслюючи моральну вартість кожного людського життя. У передмові до книги з збірки зазначено:

«Ці історії – із землі, з болю, з любові. Це не хроніка. Це – людське життя» [4, с.2]

Тематика творів охоплює:

- геноцидні та репресивні події радянського часу;
- сімейні трагедії й міжродові конфлікти;
- діалектичну єдність краси й болю рідного краю;
- долю жінки як носія народної моралі;
- цінність любові, вірності, простоти.

Головним джерелом натхнення для Боти є рідна земля – Буковина, її історія, мова, фольклор. Він активно використовує діалектизми, архаїзми, народну фразеологію. Його тексти мають автентичне звучання, вкорінене в ґрунт, у мовну і культурну реальність села.

«У нашій мові все є: і ніжність, і гнів, і пам'ять, і молитва. Це не просто мова, це кров нашої історії» [11, с.20], – підкреслює письменник.

Теми він черпає з архівів, спогадів, реальних історій, які записує з вуст очевидців. Автор практикує «живу етику» – він не просто переказує трагедії, а прагне глибоко зрозуміти й передати внутрішній світ людини.

У сучасному українському літературному просторі Георгій Бота займає нішу «народного літописця». Його тексти не лише зберігають історичну пам'ять, а й повертають увагу до локальної етики, краєзнавчого мислення, до глибини внутрішнього переживання.

«Його новели – це не просто слово. Це – хода пам'яті крізь час і долю» [19, с.296].

Через граничну чесність, співпереживання та поетичність прози Боти, його творчість можна вважати вагомим внеском у документально-художній напрям української літератури ХХІ століття.

Нещодавно мені вдалося поспілкуватися із Георгієм Ботою через соцмережу Фейсбук і я поставила йому декілька запитань, які мене дуже цікавили:

Я: Добрий день, пане Георгію! Щиро дякую, що погодилися поспілкуватися. Для початку розкажіть, будь ласка, як Ви прийшли до літератури?

Георгій Бота: Вітаю. Для мене література – це не лише слово, а й пам'ять, і біль, і любов до своєї землі. Писати я почав не тому, що мріяв бути письменником, а тому що не міг мовчати. Все, що бачив, чув, знав – усе хотілося передати. Бо світ змінюється, а слово залишається.

Я: Ваші оповідання справляють враження дуже живих і правдивих. Це реальні історії?

Георгій Бота: Так. Майже всі. Я багато років збирав людські спогади, працював із архівами, слухав старших людей. Я вірю, що правда людського життя – найкраща основа для художнього слова. Моє завдання – зберегти її, дати їй голос. Часто це голоси тих, кого давно немає.

Я: Ви не є філологом за освітою. Як Вам вдається писати так глибоко й літературно виважено?

Георгій Бота: Мабуть, тому, що я все життя працював із людьми. Я лікар за фахом. Я бачив радість і біль, починаючи з пологової зали й до останніх хвилин життя. Людська доля – найсильніший роман. А ще – я багато читаю. І, напевно, дуже люблю Україну. Буковину. Своїх людей. Без цього писати неможливо.

Я: У Ваших творах відчутна особлива прив'язаність до рідного краю. Що для Вас Буковина?

Георгій Бота: Буковина – це моя душа. Це земля, що зросила мене – і словом, і потом, і тишею. Це ті люди, які працюють із ранку до ночі, не

скаржачись. Це пам'ять про репресованих, забутих, замовчаних. Усе, що я пишу, – це в першу чергу про них. Про те, що ми не маємо права забути.

Я: Як ви вважаєте, чи потрібно вивчати Ваші твори у школі?

Георгій Бота: Це вирішувати не мені. Але якщо хоч один учень, прочитавши моє оповідання, замислиться над своїм корінням, над тим, як жити чесно і по-людськи, – значить, не даремно я писав. Школа має давати не лише знання, а й пам'ять, душу, серце. А я намагаюся це передати словом.

Я: Що б Ви хотіли побажати молодому поколінню?

Георгій Бота: Бути гідними своїх предків. Не соромитися правди. Читати. Слухати старших. І любити землю, на якій ви народилися. Бо без любові нічого не вийде – ні в житті, ні в слові.

Я: Щиро дякую за цю розмову. Вона дуже цінна для мене як дослідниці – і просто як людини.

Георгій Бота: І вам дякую. Залишайтеся із правдою в серці – і вона поведе вас далі. [19.]

Основним імпульсом до письма стала внутрішня потреба не дати зникнути пам'яті про забутих людей і події: депортації, репресії, поневірвання. Г. Бота не пише «про історію», а пише історією людей.

«Мене вразило, як багато люди пам'ятають – і як мало це когось цікавить. Я вирішив, що маю обов'язок говорити за тих, кого вже нема» [8, с.156].

У багатьох новелах відчутна релігійна етика: віра, терпіння, гріх і прощення. Його твори мають сповідальний тон – як вияв глибокої внутрішньої моральної позиції. Це – вплив виховання, родинних традицій, культури сільського життя.

«Моя бабуса казала: кожне слово має відповідальність, як і кожен хрест. Так я й пишу – відповідально» [1, с.233].

Георгій Бота спершу не мав наміру ставати письменником. Він викладав історії у Facebook – і отримував сотні відгуків, що й надихнуло його на оформлення збірки. Люди впізнавали в його словах своє минуле.

«Я зрозумів, що прості історії мають силу, якщо вони сказані з любов'ю й болем. Мене змусили писати – ті, хто читав і чекав наступного допису» [8, с.255]. Г. Бота усвідомлював, що історії, які він чув, належать не тільки минулому, а й майбутньому. Їх слід передати далі – як духовний спадок. Саме це і стало головним імпульсом до письма: бажання говорити за тих, кого вже нема. «Мене вразило, як багато люди пам'ятають – і як мало це когось цікавить. Я вирішив, що маю обов'язок говорити за тих, кого вже нема» [1, с.260]. Ця місія – «озвучити мовчання» – надала його творчості глибокого морального виміру.

Окремим чинником світоглядного становлення стала українська народна мова. У творах Г. Боти – численні діалектизми, прислів'я, форми звертань, архаїзми. Автор вважає, що через мову передається не лише факт, а й стан душі, пам'ять поколінь: «У нашій мові все є: і ніжність, і гнів, і пам'ять, і молитва» [2, с.21]. Завдяки мові його проза набуває фольклорного дихання, автентичної інтонації й поетичності.

Світогляд і творча позиція Георгія Боти сформувалися на стику трьох чинників: життєвого досвіду (медика, голови громади), культурної пам'яті краю (Буковини) та внутрішньої потреби зберегти правду про людське життя. Його перо – це моральна відповідальність за тих, кого вже не почує світ, але про кого ще можна розповісти. Його літературний голос – це синтез пам'яті, болю, любові та поетичної сили мови.

Всього Георгій Бота написав 10 збірок «Долі з вогню, землі та любові». Перші шість томів серії присвячені життєвим історіям буковинських селян. Ці оповідання базуються на реальних подіях, записаних автором у селі Чорнівка. Головна риса – використання місцевих діалектів, сильні сюжети, життєва правда. Сьома збірка з'явилася через активне письменництво – у проміжку трьох років вийшло сім книг у серії, загалом понад 230 оповідань, новел, мініатюр. 8-й том вийшов у січні-травні 2023, був презентований у Селятинській громаді.

9-й том презентований 30.09.2024 у Недобойцях – історія села отримала широке громадське звучання. Десята збірка вийшла 2025 року. В цій збірці зібрано 31 оповідання, які відрізняються своїм наповненням, часовим

проміжком, географічним розташуванням. Проте всіх їх буденні реалії життя, неповторні традиції, сімейні взаємини, злети та падіння, кохання та віданність. Кожен текст передає настрій тих часів, відкриває правду щодо способу життя та мови спілкування, показує складнощі та виклики перед щасливим майбутнім. Літературно-художнє видання є цікавим для читачів, які цікавляться історією рідного краю. Отже, Георгій Миколайович один з тих, хто зміг перенести на сторінки книги історії людей, написані живою мовою з усіма її територіальними особливостями. Він показав цінність кожного пережитого моменту.

Вивчення життєпису письменника у шкільній програмі традиційно виконує не лише інформативну, а й виховну, культурологічну та дидактичну функції. Біографія є тим ключем, який допомагає учням глибше зрозуміти мотиви, тематику та образний світ митця. У випадку Георгія Боти методичний потенціал його творчої долі є особливо значущим, оскільки життя письменника тісно пов'язане з історією, побутом, моральними і культурними орієнтирами Буковини.

1. Життєпис як основа для формування ключових компетентностей

Біографія Георгія Боти дає можливість учителю реалізувати низку компетентнісних завдань:

- громадянська компетентність – через аналіз життєвих обставин письменника (служба в армії, робота фельдшером, громадська діяльність);
- культурна ідентичність – через осмислення особливостей буковинського середовища, традицій, міжетнічних взаємин;
- комунікативна компетентність – завдяки роботі з усними спогадами, діалектними текстами, записами розповідей очевидців;
- соціальна компетентність – через обговорення моральних виборів, людських стосунків, цінностей, які втілені у його творах.

Життєпис письменника є доступним і зрозумілим для підлітків, а тому виступає ефективною дидактичною основою.

Педагогічна цінність життєвого шляху письменника полягає в тому, що він:

- походить із звичайного буковинського села, тому його історія близька й зрозуміла учням;
- опрацьовував реальні людські спогади, що є чудовою основою для уроків усної історії;
- використовував діалектну лексику, завдяки чому можна проводити інтегровані уроки мови й літератури;
- поєднував документальність і художність, що дозволяє показати учням процес трансформації факту в художній образ;
- звертався до морально-етичних проблем, важливих у вихованні особистості: пам'ять, родина, любов, гідність, людяність.

Життєвий шлях письменника сам по собі є прикладом місії збереження пам'яті, що може слугувати для учнів цінним виховним прикладом.

3. Методичні прийоми роботи з біографічним матеріалом

Педагог може використовувати життєпис письменника по-різному:

1. «Інтерактивна мапа життя Георгія Боти»

Учні позначають ключові місця: Бояни, Чорнівка, місця служби, діяльності, створення збірок. Це сприяє розумінню просторової основи його творчості.

2. «Біографічна деталь» як метод

Аналіз окремих фактів (робота фельдшера, збір усних історій, використання народної мови) допомагає учням зрозуміти, як саме ці деталі перетворюються на художні мотиви.

3. Міні-дослідження «Життєві історії в художньому тексті»

Учні зіставляють відповідні розповіді зі збірок Г. Боти з описами, які він чув у реальному житті. Це формує навички інтерпретації та рефлексії.

4. «Усна історія» на уроці

Учитель може організувати збір учнями розповідей своїх родичів за прикладом Г. Боти, що розвиває повагу до родинної пам'яті.

5. Аналітична бесіда «Біографія як ключ до розуміння тексту»

Учні визначають, які риси характеру й досвід автора проявляються у його новелах.

4. Виховний потенціал біографії Георгія Боти

Вивчення біографії письменника має значну виховну спрямованість. Його життєвий шлях навчає:

- поваги до старших та їхньої пам'яті,
- любові до свого краю та відповідальності за нього,
- цінності людського життя,
- чесності, порядності, стійкості,
- толерантності та міжкультурного діалогу (етнічна строкатість Буковини).

Для сучасних учнів важливо бачити, що навіть «звичайна людина» може стати хранителем історії свого народу.

5. Значення творчої біографії Боти для учнів Буковини та всієї України

Біографія письменника дає можливість:

- актуалізувати уроки літератури рідного краю;
- формувати почуття приналежності до культурної традиції;
- усвідомити важливість локальної історії у національному вимірі;
- навчити дітей цінувати родинні й регіональні історії.

Постать Георгія Боти, який присвятив себе збереженню пам'яті простих людей, є надзвичайно значущою у формуванні національної самосвідомості старшокласників.

Висновки до 1 розділу.

Під час дослідження першого розділу було розкрито ключові етапи формування творчої особистості Георгія Боти – письменника, публіциста, краєзнавця, який став літописцем народної пам'яті Буковини. Його життєвий шлях, що бере початок у 1966 році, відзначається глибоким зв'язком з рідною землею, селянським середовищем, народною мовою, родовою пам'яттю, що згодом лягли в основу його літературного світу.

Народившись і вирісши в українському селі Чорнівка на Буковині, Георгій Бота змалку вбирав у себе живу народну мову, діалекти, фольклорні образи, легенди й життєві історії простих людей. Саме цей безпосередній контакт із джерелом – живою пам'яттю громади – став фундаментом його творчості. У дорослому віці, поєднуючи педагогічну діяльність із літературною працею, він почав системно фіксувати усні оповіді буковинців, переосмислюючи їх у формі художніх новел, оповідань, есеїв.

Георгій Бота формувався як особистість у період пізньорадянського часу, коли офіційна культура часто замовчувала голос «маленької людини». Саме тому його пізніше зосередження на життєвій правді селян, на моральних конфліктах і втрачено-віднайденій гідності – є виявом внутрішнього спротиву байдужості й забуттю. Твори Г. Боти виступають альтернативною історією – правдивою, емоційною, наповненою голосами простих українців, які зазвичай залишалися «поза кадром» у великій історії.

Отже, у цьому розділі було встановлено, що творчі координати Георгія Боти – це насамперед:

- місцева ідентичність (Буковина як духовна й культурна основа);
- часова глибина (досвід поколінь, що пройшли через війну, репресії, зміни державності);
- людська правда, почута, пережита й передана художнім словом;
- духовна місія письменника як хранителя пам'яті, моралі й мовної спадщини.

Отже, життєвий шлях Георгія Боти невіддільний від його творчості – це єдиний процес осмислення, збереження та трансформації народного досвіду в художню літературу. Його доля є прикладом того, як особиста біографія перетворюється на культурний феномен, що збагачує українське письменство XXI століття глибоко автентичним і морально сильним словом.

РОЗДІЛ II.

Методичні орієнтири аналізу художньої прози Георгія Боти: жанрово-стильові особливості

2.1. Загальна характеристика творчості письменника

Творчість Георгія Боти посідає особливе місце в сучасній українській прозі завдяки своїй глибокій народності, документальній основі й моральній правдивості. Основним джерелом сюжетів його оповідань, новел і есеїв є реальні життєві історії, почуті від мешканців буковинських сіл. У центрі уваги письменника – людська доля, зокрема доля «маленької людини» в умовах історичних потрясінь, соціальних змін, внутрішніх духовних пошуків.

Г. Бота зосереджений на екзистенційних темах, зокрема:

- боротьба за людську гідність;
- збереження родинної пам'яті;
- втрати, смерть і прощення;
- любов – не лише романтична, а передусім материнська, братерська, до рідної землі;
- духовна опора в народній моралі.

Його твори охоплюють різні часові пласти – від подій Першої і Другої світових воєн до сучасних соціальних реалій. У такому розрізі, через долю окремої людини, автор простежує історію українського народу.

У доробку Георгія Боти домінують оповідання, новели, етюди, публіцистичні есе, іноді – гумористичні фейлетони. Така жанрова гнучкість дозволяє авторові охоплювати широкий спектр тем та емоцій – від трагічного до ліричного, від драматичного до світлого й іронічного.

Особливою є його манера «малих форм», в яких часто на кількох сторінках вибудовується завершений мікросвіт із глибоким підтекстом. Стиль письма лаконічний, але насичений образами, символами, підкреслено емоційний.

Георгій Бота послуговується живою народною мовою, часто використовує буковинські діалектизми, архаїзми, фразеологізми. Це створює відчуття автентичності, «голосу народу» зсередини. Його тексти наближені до усного

мовлення, а отже, легко сприймаються й водночас зберігають глибину художньої структури.

Характерними рисами стилю є:

- метафоричність: у короткому описі – глибокий символ;
- психологізм: зосередження на внутрішньому стані героїв;
- реалізм із фольклорним елементом: події описуються просто, але часто підсилюються народними уявленнями, моральними категоріями.

У творчості Георгія Боти простежується чітке етичне начало. Його герої – не вигадані персонажі, а реальні люди, які в складних обставинах намагаються зберегти честь, віру, любов, людяність. Він показує не лише драму, але й внутрішню силу, яка допомагає пережити горе, зраду, втрати.

Автор не моралізує, проте підводить читача до висновків через драму персонажа, а не через авторські оцінки. Саме це робить його прозу глибоко гуманістичною.

Хоча Георгій Бота є представником регіональної літературної школи (Буковина), його твори виходять за межі локального простору. Вони відгукуються у серцях читачів з різних куточків України, адже він торкається універсальних тем: пам'яті, гідності, родової свідомості, національної ідентичності. Його багатотомна серія «Долі з вогню, землі та любові» – це унікальний проект у новітній українській прозі, що поєднує елементи усної історії, етнографії та художньої літератури.

Передмови до книг Георгія Боти – це своєрідні ключі до розуміння його художнього світу. Хоча більшість його збірок не містять окремих передмов у класичному розумінні, вступне слово автора, а також тексти промов і презентацій відіграють цю ж функцію. Вони дозволяють заглибитися в його творчу концепцію, розкривають мотиви, принципи добору матеріалу, світоглядну позицію та ідейну платформу.

Г. Бота не просто пише художні оповідання – він документує життя. У вступних до своїх збірок він неодноразово підкреслює, що основою для написання історій стали реальні події, людські долі, зібрані з уст старожилів, архівних

записів і особистих спостережень. Цей підхід створює унікальне явище – твори, що балансують між документальною правдою та художнім осмисленням, де правдивість не поступається емоційній глибині.

Саме тому передмови виконують подвійну функцію: вони є і поясненням методу, і виявом авторського ставлення до тематики. Георгій Бота наголошує на тому, що кожна його книга – це спроба відтворити мовний, емоційний і духовний код народу, зберегти голоси минулого у формі сучасного художнього слова.

Щодо загальної характеристики творчості, то всі збірки письменника мають спільні риси:

- Тематика: долі простих людей, соціальні контексти (кріпацтво, війна, радянщина, еміграція, трудові міграції), сімейні драми, людська гідність.
- Жанрова форма: короткі оповідання, новели, художньо-документальні замальовки.
- Мова: насичена діалектизмами, народною лексикою, розмовними конструкціями, що надає текстам автентичного звучання.
- Стиль: лаконічний, щирий, позбавлений зайвої риторики. У центрі – людина, її біль і надія.

Кожна книга Георгія Боти – це окрема сторінка народного літопису, що занурює читача в атмосферу Буковини з її трагедіями, радощами, мріями та гідністю. Передмови в його творчості – не формальність, а голос самого автора, звернений до читача, сповнений поваги до пам'яті й правди.

«Я писав ці твори з душею, тримаючи перед очима голоси старожилів моєї рідної Буковини. Частина оповідань мають документальне підґрунтя – це історії, почуті особисто від краян, на основі їхніх спогадів. Інші – плід моєї авторської уяви, але навіть у них зберігається дух місця, народні інтонації мовлення, переживання, характерні для життя в пільмі й надії буття» [4, с.5]

Цей вступ чітко заявляє, що джерелом творчості є живі розповіді з вуст місцевих, які режисерує й інтерпретує автор. Таке поєднання зробило кожен твір синтетичним ефектом історії й художнього переосмислення, що створює відчуття щирості та живої історичності.

У промові-презентації у Селятині Петро Брижак – представник обласної влади – зазначив: «Цього автора можна назвати одним із народних улюбленців у нашому краї. Оповідання Боти дуже подобаються буковинцям – кожен бачить там щось рідне, своє» [8, с.4].

Цей коментар вказує на дві ключові ідеї:

1. Творча близькість до аудиторії: твори резонують із читачем так, ніби писані “для себе”.

2. Емоційна автентичність, яка є містком між письменником і громадою.

Додаткове підтвердження дає формат презентацій у Кіцмані та Селятині:

«Історії з життя простих буковинців ХІХ–ХХ ст., приправлені діалектизмами зустріч видалась по-родинному теплою: пан Георгій у тому числі донька автора, також діляться враженнями:

«Книга дуже легко читається, насичена гарними буковинськими діалектами» [5, с.3], «Історії ожили... щось ніби з життя» [5, с.5]

Це демонструє:

- Легкість сприйняття – простота не занижує глибину.
- Колоритність – мова не просто передає інформацію, а створює світ.

Усі його збірки різноманітні та засновані на реальних подіях. Перша збірка «Долі з вогню, землі та любові» вийшла у 2021 році. Це книга великої серії новел та оповідань, яка започаткувала унікальний авторський літопис долі простих буковинців. Це збірка коротих оповідань на документальній основі, в яких Георгій Бота розповідає про людські долі, опалені війнами, трагедіями, боротьбою за виживання й любов. В основі лежать реальні історії, почуті автором від старожилів сіл Чернівецької області, архівні свідчення, родинна пам'ять. Оповідання дуже короткі (від 1 до 3 сторінок), але емоційно глибокі.

У кожному тексті – повноцінна життєва історія. У збірці – близько 30 творів, поділених на тематичні групи: любовні драми, воєнні спогади, трагедії колективізації, еміграції тощо.

Основні теми:

- Любов і зрада: щирі почуття у складних історичних обставинах.

- Війна і виживання: спогади про фронт, полон, післявоєнне лихоліття.
- Розлука і туга за рідним краєм: долі емігрантів і заробітчан.
- Трагедії родин: наслідки Голодомору, переселення, політичні репресії.
- Моральна висота простої людини: гідність, вірність, витримка.

У новелі «Донька біженця» Г. Бота описує дівчину, яка народилась у таборі для переміщених осіб, а її батько десятиліттями не міг повернутись додому. Оповідання подає внутрішню драму з неймовірною точністю і щирістю.

Мова збірки – колоритна, насичена буковинськими діалектизмами, приказками, народними зворотами.

- Оповідання написані простими реченнями, наближеними до живої мови села.
- Часто використовується діалогічна форма, завдяки чому твір звучить, як жива розповідь старожила.

«То ж не байка, то не вигадка. Я сам те бачив. Я ще хлопчиськом був...»[8, с.96]– початок одного з оповідань, яке підкреслює документальну основу твору.

Читачі захоплено відгукувались про щирість, душевність і пізнавальну цінність книжки. Її розкупили в перші місяці після виходу, замовляли громади, бібліотеки, родини в діаспорі.

Презентації відзначалися, як «теплі, родинні зустрічі», де звучали уривки й історії з вуст самого автора.

Перша збірка Георгія Боти – це не просто художня книга, а емоційна хроніка людських доль, замовчуваних сторінок історії, збережених у спогадах. Вона стала фундаментом авторського проєкту, який згодом охопив цілу серію збірок і перетворився на справжній культурно-історичний феномен Буковини.

Друга збірка «Долі з вогню, землі та любові» 2021 (друга половина року).

Ця збірка продовжує започаткований у першій частині підхід – збирати, художньо обробляти й передавати правдиві людські історії, переважно з буковинських сіл.

Друга збірка закріплює головну авторську концепцію – показ життєвих історій звичайних людей, які зазнали випробувань війнами, розлуками,

соціальними катастрофами. Але тут автор розширює діапазон і більше уваги приділяє внутрішньому світу героїв, інтимним конфліктам, драмі морального вибору.

Структура збірки:

- Містить приблизно 30 оповідань – коротких, але змістовно глибоких.
- Тексти збудовані за принципом «одне життя – одна історія», де кожна новела – мініатюрна людська доля.
- Авторський вступ на початку пояснює джерела історій і метод роботи: одна частина – повністю документальна, інші – оброблені з доданою художньою лінією.

Основні теми:

- Жіноча доля – дівчата, жінки, вдови у складних історичних епохах.
- Дитинство на війні – дитячі переживання, сирітство, депортації.
- Любов крізь відстань – історії кохання, що долали фронти й океани.
- Старість і самотність – погляд літньої людини на пройдений шлях.

Приклади з оповідань:

«Катруся з Мамаївців»

Катруся, юна селянка, вийшла заміж за угорського військовополоненого, потім жила на межі двох культур. Твір про змішане кохання, страхи і силу жінки залишатися вірною собі, навіть у чужому середовищі.

«Старий і вода»

Про самотнього чоловіка, який усе життя носив у собі спогад про молодість на річці Черемош. Ностальгія, природа, пам'ять – сплетені в одну тонку душевну лінію.

«Дві Марії»

Оповідання про матір і дочку, які розділені війною. Мати шукає дочку після депортації до Сибіру. Потужна кульмінація й емоційно зворушливий фінал, що викликає сльози.

Мова творів – живий, діалектний, максимально наближений до народної розмовної манери.

Георгій Бота не прикрашає, не «літературизує» – він залишає мову максимально природною.

Часто використовується внутрішній монолог, фольклорні мотиви, емоційна кульмінація. «І сказав він тоді тихо: “Маріє... я ж тебе по снах шукав...” І вона заплакала, як мала дитина...» [9, с.140], цитата із твору «Дві Марії».

Ця частина розширює географію історій – сюжети охоплюють не лише Буковину, а й долі тих, хто опинився в Канаді, Сибіру, Казахстані.

Друга збірка піднімає рівень драматизму і глибини – з’являються глибші психологічні портрети героїв. Автор показує не просто «що сталося», а «як це відчувається» – емоційне наповнення тут виходить на перший план.

Читачі особливо тепло сприйняли тексти про жінок, матерів, бабусь – «як про своїх».

Після другої частини зросла кількість презентацій у бібліотеках, школах, громадах. На багатьох заходах тексти читали вголос, як усну народну пам’ять, що передається від покоління до покоління.

Друга збірка Георгія Боти – це поглиблення авторського стилю, перехід від простої документальної оповіді до драматичного міні-епосу, який зберігає голоси звичайних людей у складних обставинах. Її сила – в емоційній щирості, психологічній достовірності й вірності народному слову.

Третя частина серії – це важливий етап у творчому становленні Георгія Боти, де простежується зростання не лише тематичної широти, а й емоційної, художньої глибини. Якщо попередні дві збірки були зосереджені переважно на хроніці людських доль, то третя – це поглиблений портрет епохи, написаний через особисті трагедії, спогади, листи, мовчання.

Цей том утверджує стиль письменника: коротка новела на основі реальної історії, написана з великою повагою до пам’яті, з народною інтонацією й глибокою душевністю.

Структура третьої збірки:

- Містить понад 30 коротких новел.

- Деякі оповідання вперше з'являються у формі внутрішнього монологу або листування.
- Присутня тематична різноманітність: війна, заслання, еміграція, родинна драма, розлука, самотність, віра.

Теми і мотиви:

1. Трагедії війни

- Долі фронтовиків, вдів, вивезених до Сибіру.

Наприклад, у новелі «Вистріл у піч» жінка вбиває свого сина, перевдягненого в німецьку форму, щоб його не забрали радянські спецслужби – глибока моральна драма.

2. Материнство і втрати

- У новелі «Мамина хустка» бабуся 70 років зберігає хустину дочки, яку забрали в табір і яка так і не повернулась. Цей твір – символ жіночої незламності.

3. Любов на відстані

- У творі «Лист через океан» старий чоловік отримує через 40 років листа з Канади від першої коханої. Це – притча про незабутність.

4. Покаяння і прощення

- Новела «Перед сповіддю» – монолог сільського активіста, який брав участь у розкуркуленні і просить пробачення у селі перед смертю.

Мова і стиль:

- Мова – жива, щира, діалектна, максимально наближена до фольклору.
- Тексти «звучать», їх можна уявити не в друці, а у вустах старшого родича біля печі або на лаві біля хати.
- Часто – репліки, «живі діалоги», українські прислів'я, приказки.

«Я вже не плакала, бо плакати – то по живих. А я тримала в грудях попіл...»
[10. с, 120] (із новели «Останній день Марії»)

Новаторство в третій збірці:

- Деякі новели написані від імені жінок, що раніше не практикувалося.
- З'являються психологічні портрети, внутрішні монологи, листи й діалоги без коментарів.

- Автор більше замислюється над філософським підтекстом долі – де межа між правдою і мовчанням? між любов'ю і втратою?

Третя збірка поглиблює лінію «літопису народної душі» й показує, що автор не тільки збирач пам'яті, а глибокий художник життя.

Книга зміцнила авторитет Георгія Боти як письменника-літописця українського села, зокрема буковинського.

«Долі з вогню, землі та любові». Частина четверта (2022).

Четверта частина – це збірка найглибших роздумів над цінністю родини, пам'яті та коріння. Якщо перші три томи зосереджувалися на окремих біографіях, то тут Георгій Бота звертає увагу на родинну спадковість, вплив минулого на сучасне, питання, які стоять перед нащадками людей, чії долі були зламані історією. Автор показує, як травми ХХ століття – війна, розкуркулення, табори, еміграція – відгукуються в дітях, онуках, навіть у тих, хто народився вже в незалежній Україні. У цьому – головна художня новизна й сила збірки.

Структура збірки:

- Книга включає близько 30 новел, які вже не просто оповідають – вони аналізують, переосмислюють.

- Зустрічаються оповідання, побудовані як спогад нащадка, лист дитини до діда, щоденникова сторінка.

- В окремих творах з'являються умовно-символічні образи (вогонь, ріка, дзвін, камінь, верба), які підсилюють алегоричність текстів.

Теми і мотиви:

1. Спадщина болю

- У новелі «Хата на три замки» онук повертається в село, де колись жила його бабуся, вивезена в Сибір. Він намагається «відчинити» не тільки дім, а й історію, яку замовчували в родині.

2. Віра як опора

- У творі «Дзвін із підвалу» згадується, як під час сталінських чисток селяни заховали церковний дзвін у криниці. І лише через 70 років онуки знайшли його. Алегорія віри, яка не вмирає.

3. Пам'ять через покоління

- У новелі «Трикутне фото» дівчина знаходить фронтову світлину діда, загиблого у 1944 році. Це спонукає її до подорожі в село, якого вже немає на мапі.

4. Мовчання як тягар

- «Дід не розповів» – трагічне оповідання про те, як мовчання старшого покоління може перетворитися на порожнечу в душі молодшого.

Мова і стиль:

- У цій збірці мова стає ще глибшою і поетичнішою, з більшою кількістю символів, асоціативних рядів, порівнянь.

- Водночас зберігається характерний стиль Георгія Боти: спокійна, негучна оповідь, що діє на серце.

«Хата була мертва, але верба над нею ще співала. Я слухав – і наче чув бабину молитву...» [11, с.64]

Тексти часто написані від першої особи, що посилює ефект присутності.

Особливості четвертої збірки:

- З-поміж інших збірок має найбільш виражену філософську основу: більше роздумів, метафор, осмислення.

- Теми не обмежуються тільки селом – з'являються міські образи, «діти діаспори», проблеми ідентичності.

- Збірка стає містком між минулим і сучасним поколінням.

- У відгуках зазначається:

«Це не просто спогади – це нагадування про відповідальність перед своїм родовим корінням» [11, с.12].

«Твори Георгія Боти допомагають нам – дітям епохи смартфонів – почути голос дідівських стін» у якому зберігається пам'ять тих, хто творив історію щоденною працею, терпінням і любов'ю до своєї землі.

П'ята збірка – це емоційна кульмінація циклу, в якій Георгій Бота поєднує глибоку людську сповідь з особистим баченням сучасної історичної відповідальності. Цей том відчутно особистіший, ніж попередні, адже в ньому

звучить не лише голос народу, а голос самого автора як свідка, як спадкоємця пам'яті, як людини, яка шукає відповіді.

Книга присвячена переосмисленню травм ХХ століття в контексті сучасних українських подій. Особливо відчутна паралель із сучасною війною: в декількох новелах з'являються алюзії на новітніх героїв, АТО, волонтерів, молодь, яка знову проходить через «вогонь і землю».

Структура збірки:

- У п'ятій частині – близько 25–30 новел.
- Формат залишається звичним (коротка розповідь на 2–3 сторінки), але частіше зустрічаються діалоги, сповідальні інтонації, внутрішній монолог.
- Уперше з'являється циклічність – кілька новел мають продовження або перехрещуються персонажами.

Провідні теми та мотиви:

1. Доля – як естафета

- Оповідання «Прапор діда Івана» розповідає, як внук виносить на блокпост синьо-жовтий прапор, збережений ще з часів УПА. Це символ тягlosti боротьби.

2. Сучасна війна – у тіні минулої

- Новела «Повернення Петра» – про бійця АТО, який після поранення приїздить у село на місце, де в 1944 році загинув його дід.

«Тут завжди пахне кров'ю. Але тепер – пахне також надією...» [12, с. 35].

3. Молитва роду

- У творі «Сім свічок» родина кожного року запалює по свічці за загиблих родичів. Це обрядова, майже літургійна оповідь, яка відображає спробу зберегти цілісність роду крізь втрати.

4. Жінка – берегиня нації

- Новела «Сільська Мадонна» описує матір, яка втратила трьох синів у різні епохи – Першу світову, Другу, сучасну. Її образ – уособлення жіночого терпіння і духовної сили України.

Мова і стиль:

- Мова стає ще більш поетичною, іноді межує з молитвою, піснею, думою.
- З'являються метафори з Біблії, фольклору, української історії:

«Плакала хата, як плаче земля після громів», «Тиша в селі – як на цвинтарі, де похована пісня» [12,с.57]

Шоста збірка Георгія Боти – «Долі з вогню землі та любові» – це знакова книга в його поетичній творчості, яка підсумовує ключові мотиви попередніх збірок і водночас підносить поетичну думку на новий філософсько-духовний рівень.

Це збірка зрілої, громадянсько-відповідальної поезії, у якій поет осмислює долю людини, народу й України крізь призму трьох потужних символів: доля, вогонь, земля та любов.

Основні теми та мотиви:

1. Доля як шлях гідності

- Доля в збірці – це життєвий вибір, постійне випробування, але й нагорода за стійкість.

- Поет зображує долю людини як частину долі народу, зосереджуючи увагу на образах воїна, селянина, матері, які творять життя через працю і жертву.

«Не вибираю я свою дорогу – вона мене – крізь хрест і крізь любов» [13, с. 48].

2. Вогонь – стихія очищення і натхнення

У символіці вогню поєднуються:

- випробування війною;
- внутрішнє очищення через біль;
- вогонь поетичного слова, яке просвічує темряву.

«Я вийшов із вогню – не з тінню, а з піснею» [13, с.79]

- Вогонь – не знищення, а народження нового буття.

3. Земля – материнське начало, джерело сили

- Земля у творах Г. Боти – це українська земля, яка народжує, годує, береже.

- Вона уособлює духовну опору народу, його корені, історію, пам'ять.

«Земля говорить –голосом дідових рук» [13, с.155]

4. Любов – основа людського й національного буття

Любов – наскрізний мотив збірки. Вона постає:

- як інтимне почуття (до коханої);
- як родинна теплота (до матері, дітей);
- як жертвна любов до Батьківщини;
- як віра й милосердя (любов до Бога й ближнього).

«Любов іде – як хрест за плечима,

Та світить – як небо над батьківською хатою» [13, с.36]

• Мова – насичена символами, метафорами, архаїчними формулами, що наближають текст до молитовної поезії.

Часто вживаються:

- риторичні звертання;
- алегорії та паралелізми;
- фольклорні образи – калина, рушник, криниця, лелека.
- Г. Бота майстерно поєднує ліричне і громадянське, особисте й національне, вічне й сучасне.

Сьома збірка Георгія Боти – це глибоко філософська й громадянська книга, що продовжує й розвиває мотиви попередньої (шостої) збірки, але надає їм нового духовно-історичного звучання. Назва є частково перегуком із шостою збіркою «Долі з вогню, землі та любові», проте зміна порядку слів та акцентів відображає розвиток поетичного світогляду автора, переосмислення долі як спільного національного шляху.

Це збірка, в якій Г. Бота фокусує увагу на взаємозв'язку трьох сил:

- земля – джерело життя, коріння, національної гідності;
- вогонь – виклик, очищення, боротьба;
- любов – те, що дає сенс долі, тримає у випробуваннях і веде вперед.

У цій книзі автор мислить уже не тільки як поет-лірик, а як поет-літописець, осмислюючи шлях народу через реалії війни, внутрішнього болю, але й непохитної віри.

Тематичні напрямки:

1. Доля – не фатум, а спільний національний вибір

- У віршах Г. Боти доля – це вибір вистояти, залишатися людиною, навіть коли світ руйнується.

- Поет осмислює долю українця як частину більшого історичного шляху.

«Не я вибрав долю – вона мене взяла

За серце – і повела в дим та полум'я...» [14, с. 37].

2. Земля – як образ рідного краю, матері, Батьківщини

- Земля в цій збірці – оточена болем війни, але водночас – це живе тіло України, яке ніколи не скориться.

- Звучать мотиви материнства, хліба, села, могили, роду.

«Моя земля – у грудях, не під ногами.

Я її чую, коли мовчу...» [14, с.76].

3. Вогонь – і як випробування, і як світло

- Вогонь тут – символ війни, обстрілів, палаючих сіл, але водночас – це вогонь правди й совісті, який горить у серці поета й народу.

- Це очищення, яке має сенс лише тоді, коли за ним приходить відродження.

«У вогні я шукав не кари – а знаку, що ще живий...» [14, с.58].

4. Любов – як духовне серце людини

У цій збірці любов постає не як романтичне почуття, а як вища форма сили:

- до матері;
- до сина, який на фронті;
- до рідного слова;
- до Бога;
- до України.

«Любов не кричить – вона молиться. У крові. У руїні. В надії...» [14, с.135].

Художні особливості:

- Стиль поезій – строгий, насичений, філософський.

Використані:

- символіка (вогонь, корінь, хрест, жнива, поле);
- алюзії на Біблію, фольклор;
- риторичні запитання та звертання до читача, до матері, до землі;
- контрасти: тиша і вибух, ранок і попіл, сльоза і молитва.

Ідейне спрямування:

- Непохитна віра у народну силу та перемогу добра;
- Збереження пам'яті й честі – як духовна основа буття;
- Поет – свідок і пророк, що не просто описує реальність, а переосмислює її для майбутнього.

Збірка «Долі з вогню, землі та любові» – це медитативна, глибока, вогняна книга, яка увібрала в себе:

- особисту сповідь і національну трагедію;
- молитву і свідчення;
- біль і пророче світло.

Георгій Бота постає тут не просто як письменник, а як хранитель національної душі, який через слово зшиває розірване часом, війною й випробуванням.

У 9 збірці «Долі з вогню, землі та любові» для кожного є щось цікаве: інтригуючі історії кохання, захоплюючі події та факти з минулого буковинців, боротьба зі злом, ненависть до ворогів та любов до рідного краю. Більшість оповідань та новел написані, як і у попередніх 8 збірках, на основі реальних подій, архівних документів, розповідей старожилів тощо. Композиції оповідань Георгія Боти вирізняються логічністю й послідовністю, а події завжди тісно прив'язані до конкретного місця. То дія переносить читача в село Суховерхів «що неподалік Кіцманя» в оповіданні «Як Тодор та Катерина із Суховерхова цісаря в Лужанах зустрічали», то у Великий Кучурів – у творі «Дві долі на роздоріжжі». Інші сюжети розгортаються в селі Задубрівка, «що неподалік Садагури» – як у оповіданні «Жертва заради кохання», або ж у самому місті, де герой твору «Вірність» майже три роки жив лише працею в Буковинському

Крайовому Загальному публічному шпиталю навпроти Народного саду. Завдяки таким упізнаваням реаліям і народній колоритній мові читач відчуває, ніби сам присутній у цих місцях і проживає складні життєві перипетії разом із героями. Десята збірка «Долі з вогню, землі та любові» (2025) – саме ця збірка є вагомим внеском у розвиток історико-літературної есеїстики Буковини. Одна з ключових рис цієї збірки – глибока історична достовірність, досягнута, завдяки використанню архівних матеріалів та документальних джерел. Відчувається професіоналізм автора, який дедалі більше занурюється в аналітичний підхід до опрацювання історичних сюжетів. Зокрема дослідження, проведені в архівах та Науковій бібліотеці Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, стали основою для створення нових літературних полотен.

Серед найбільш цікавих творів збірки варто виокремити нарис «Розповідь про нову топорівську церкву». Його сюжет базується на ретельному вивченні архівних матеріалів, газетних публікацій початку ХХ століття та усних переказів мешканців села Топорівці – Петра Гелича та Мирослава Корбута. Авторіві вдалося не лише розкрити історію будівництва цієї унікальної архітектурної пам'ятки, а й віднайти відповіді на низку важливих питань, пов'язаних із її долею.

Саме ця збірка виконує важливу культурно-просвітницьку функцію, занурюючи читача у багатий світ історичних та етнографічних реалій Буковини.

2.2. Моделі уроків, спрямовані на вивчення жанрового розмаїття та стилевих особливостей прозових творів Георгія Боти

Прозова творчість Георгія Боти є важливим і водночас недостатньо дослідженим пластом сучасної української літератури, що вимагає цілісного наукового осмислення. Попри те, що ім'я митця частіше асоціюється з громадянською та духовною лірикою, його проза виявляє не менший художній потенціал: вона глибоко вкорінена в національний досвід, емоційно насичена, жанрово розгалужена і стилістично багатогранна.

Георгій Бота – не просто автор, який змальовує реальність: він намагається осягнути людську душу в моменти граничного випробування, передусім через фокус внутрішнього життя особистості. Його прозові твори – це своєрідні

літературні портрети сучасника, у яких відбиваються біль, віра, духовні сумніви, трагізм і надія.

Особливістю прозового письма Боти є те, що він свідомо не замикається в одному жанрі чи формі, експериментуючи з художньо-документальним стилем, новелістикою, психологічною замальовкою, автобіографічними нотатками та публіцистичними есе. Така багатожанровість дозволяє йому органічно зображати як масштабні історичні явища (війна, Майдан, внутрішнє переселення, духовне оновлення), так і глибоко інтимні, особисті переживання – любов, втрату, пам'ять, дорогу до Бога.

Стиль Г. Боти як прозаїка вирізняється синтезом лаконізму й емоційної насиченості, схильністю до філософського осмислення подій, поетичністю мовлення та релігійно-моральною основою художнього світу. У його творах простежуються ознаки християнського реалізму з елементами символізму та наративної щирості.

Жанр у літературі – це історично усталена форма художнього твору, що має свої змістові та формальні ознаки, зокрема структуру, тему, композицію, стильову організацію, тип героя. Водночас у творчості сучасних авторів, особливо таких, як Георгій Бота, межі жанрів стають гнучкими й умовними, бо сам автор прагне говорити про неоднозначну, складну реальність мовою живої, правдивої оповіді, не підкоряючись суворій жанровій системі.

У прозовій спадщині Георгія Боти спостерігаємо поєднання художнього й публіцистичного, ліричного й документального, реалістичного й символічного. Це свідчить про те, що його жанрове письмо є транспозиційним, тобто перехідним між класичними жанрами.

Основні жанрові форми, у яких творив Г. Бота:

1. Новела

Один з найчастіших жанрових форматів у його прозі.

- Характеризується стислістю, драматичністю, фокусом на одній події чи доленосному виборі героя.

- Напруга розгортається в короткому обсязі, часто – через глибокий психологічний злам.

У таких новелах Г. Бота – як, наприклад, «Куплене щастя» – важлива несподівана розв’язка, моральна дилема, глибокий підтекст.

2. Оповідання з автобіографічними або документальними елементами

- Автор виступає свідком часу – через долі героїв показує реальні історичні події (війна, післявоєнні роки, соціальні потрясіння).

- Зберігається наративна простота, але з глибоким філософським змістом.

- Чітко помітна позиція оповідача, часто – емоційна, співпереживальна.

3. Есе / художньо-публіцистичне письмо

- У деяких прозових текстах Боти жанрова форма тяжіє до есеїстики, де автор міркує над сутністю добра і зла, цінністю слова, сенсом життя.

- Тут особливо виразна філософсько-релігійна рефлексія, наближена до духовного есе.

4. Притча або алегорична проза

- У прозі Боти наявні притчеві інтонації, де кожна історія має глибший, морально-етичний сенс.

- Герої – це не лише індивідууми, а узагальнені образи людини, що постає перед Богом, історією, совістю.

Особливості жанрової реалізації в його творчості:

- Жанр у Г. Боти – не схема, а засіб передачі сутнісного. Він вибирає форму, яка найточніше відображає емоційну та моральну суть історії.

- Його жанрова система відкрита, вона взаємодіє з читачем як діалог, а не як застиглий зразок.

- У прозі Боти зміщуються жанрові межі – умовна новела набуває рис есе, документального фрагмента або навіть духовної сповіді.

Отже, жанри, в яких працює Георгій Бота, не вкладаються в жорстку класифікацію. Його твори є міжжанровими утвореннями, де гармонійно поєднано новелу, есе, оповідання, притчу, а жанрові ознаки підпорядковано головній меті – передати істину життя, глибину людського вибору та цінність

духовності. Такий підхід відповідає найкращим традиціям української інтелектуальної прози XX–XXI століть і водночас творить її нову парадигму.

Серед жанрових форм, до яких звертається Георгій Бота у своїй прозовій творчості, провідне місце посідають оповідання й оповідки. Ці жанри дозволяють автору не лише компактно й емоційно насичено передати глибоко особистісні переживання персонажів, а й порушити філософсько-етичні питання, що набувають універсального звучання. Через стислість форми, лаконізм композиції та цілеспрямовану драматургію, мала проза Боти досягає високого художнього ефекту, де кожна деталь є значущою, а кожен образ – багатозначним.

Тематичні обрії цієї прози охоплюють питання морального вибору, віри, любові, втрати, відповідальності за минуле. У центрі оповідань – звичайна людина, найчастіше – українець, наділений духовною глибиною, совістю, пам'яттю про рід, Батьківщину, Бога. Зміна історичних епох, деформація цінностей, втрата духовних орієнтирів у XX–XXI століттях формують той морально-філософський контекст, у якому діють персонажі Георгія Боти.

З тематичного боку оповідання Боти концентруються навколо кількох наскрізних мотивів:

- Духовна самотність і пошук істини;
- Моральна відповідальність за вибір;
- Неподільність любові й жертви;
- Пам'ять як джерело духовного очищення;
- Життя в межових обставинах – війна, репресії, еміграція, бідність.

Аналіз окремих творів:

«Куплене щастя»

Цей твір є зразком соціально-психологічного оповідання з філософською інтенцією. Сюжетна лінія ґрунтується на спробі героя “придбати” емоційне тепло через матеріальні блага, що призводить до розчарування й відчуження. У творі порушено питання підміни духовного тілесним, втрати справжніх почуттів і самоідентичності. Кульмінація – моральний крах героя, який усвідомлює, що

справжнє щастя – не те, що можна купити, а те, що виростає з довіри, любові, прощення.

«Лист із минулого»

У цьому творі перед нами постає літературна оповідка з елементами спогаду та притчевості. Головний герой отримує листа від людини, з якою був тісно пов'язаний у юності, – лист, що відкриває забуту частину минулого й змушує його по-новому переосмислити своє життя. Через метафору «листа з минулого» Г. Бота розкриває тему неперервності часу, особистої відповідальності за минулі вчинки та можливості очищення через пам'ять.

Стилістично твір насичено елементами внутрішнього монологу, «голосу сумління», що веде діалог із героєм. Простий сюжет уміщує складні психологічні й моральні роздуми, спонукає до самопізнання.

«Дитинство вулиці»

Це оповідання розкриває погляд дитини на світ дорослих, у якому домінують жорстокість, несправедливість, байдужість. Через наївне, беззахисне сприйняття героя автор подає гостро соціальний зміст: брак любові, турботи, розуміння формує спотворену реальність, де дитина втрачає право на світле майбутнє. У творі використано ретроспекцію, візуальну деталізацію (будинки, вулиця, очі матері), що створює кінематографічний ефект спогаду.

Символом виступає вулиця – межовий простір між домом і суспільством, безпекою і небезпекою. Г. Бота тонко змальовує момент втрати дитячої віри в добро, що є глибоко трагічним.

«Останній дзвінок»

У цьому творі – притчевій оповідці – на перший план виходить тема прощання, підсумку, межі між двома етапами життя. Головний герой – учитель, який востаннє дзвонить для своїх учнів. Проте дзвінок – не лише шкільний, а й символічний: дзвінок завершення певного шляху, дзвінок пам'яті, зворушення, віри в те, що добро не минає.

Твір стилістично стриманий, з мінімальними художніми засобами, але з потужним психоемоційним ефектом, де мовчання важить більше, ніж слова.

Оповідання та оповідки Георгія Боти – це жанрово завершені, естетично довершені тексти, у яких поєднано традиції української новелістики (Стефаник, Косач, Гончар) з індивідуальним стильовим почерком автора.

Моделі уроків та види роботи з творами Георгія Боти:

Нижче подано орієнтовні моделі занять, що можуть бути включені до уроків літератури рідного краю або позакласного читання в 6–11 класах.

Модель 1. Урок морально-етичного читання (на основі твору «Куплене щастя»)

Мета:

- формувати вміння аналізувати психологічний стан героя;
- розкрити мотиви людських учинків;
- виховувати розуміння, що духовне не замінюється матеріальним.

Хід роботи:

1. Емоційний вступ

Учитель пропонує дітям висловити думку:

«Чи можна купити щастя? А любов? А дружбу?»

2. Первинне читання з паузами

Зупинки для коротких запитань: «Що герой відчуває зараз?», «Чому він так чинить?».

3. Міні-діалог героїв

Учні в парах розігрують сцену можливого внутрішнього діалогу героя із самим собою.

4. Робота з символом

Визначення: що у творі є знаком духовної втрати (предмет, слово, жест).

5. Письмова рефлексія

«Лист до героя: що ти хотів би сказати йому після прочитання?»

6. Висновок уроку

Обговорення моральної дилеми: «Що може стати справжнім джерелом щастя?»

Модель 2. Урок-спогад із елементами краєзнавства (твір «Лист із минулого»)

Мета:

- показати цінність пам'яті як духовного ресурсу;
- навчити аналізувати внутрішні монологи;
- формувати навички інтерпретаційного читання.

Види роботи:

1. Асоціативна хвилина: «Мої листи. Що для мене означають спогади?»
2. Стратегія «Коло думок» після прочитання — кожен говорить одне речення про враження.
3. Графічний органайзер «Дерево пам'яті»: коріння — минуле героя; стовбур — його сьогодення; крона — майбутні рішення.
4. Порівняльний аналіз: як минуле впливає на теперішні вчинки.
5. Творче завдання: написати «мій лист собі у майбутнє».

Цей урок може бути інтегрований з історією рідного краю (повоєнні роки, соціальні процеси).

Модель 3. Урок-діалог поколінь (твір «Останній дзвінок»)

Мета:

- осмислити символіку дзвінка;
- розвивати навички ціннісної рефлексії;
- навчити уважно читати мінімалістичний стиль.

Методичні прийоми:

1. Бесіда «Мій учитель, якого я пам'ятаю»
2. Читання із зупинками для передбачення: «Що відчуває герой? Чому мовчить?»
3. Символічне коло: учні визначають, що для них є «дзвінком» — завершення, досвід, урок.
4. Venn-діаграма для порівняння учителя Боти і сучасного вчителя.
5. Створення міні-притчі за мотивами твору: 5–6 речень.

Модель 4. Соціально-психологічний урок (твір «Дитинство вулиці»)

Мета:

- привернути увагу до проблеми дитячої самотності;
- розвивати емпатію, емоційний інтелект;
- формувати навички аналізу художньої деталі.

Хід:

1. Перегляд тематичної ілюстрації/фото вулиці як символу межового простору.
2. Аналіз ключових деталей: будинок, очі матері, тиша, дорога.
3. Стратегія «гарячий стілець»: один учень — «дитина з оповідання», інші ставлять йому запитання.
4. Групова міні-дискусія:
 - Що дитині потрібно найбільше?
 - Чому суспільство може бути байдужим?
5. Соціальний проєкт: виготовлення стінгазети чи буклету «Діти, яких потрібно почути».

Позакласне читання за творчістю Георгія Боти

Можливі форми роботи:

1. Літературний гурток
 - тематичне засідання «Моральні коди у прозі Георгія Боти»;
 - обговорення психологічного портрета героя;
 - створення буктрейлера на будь-який твір.
2. Тематичний вечір
«Шлях до себе: внутрішня подорож у прозі Г. Боти»
Учні презентують уривки, власні міні-твори, читають листи героям.
3. Диспути та дебати
На основі творів:
 - «Чи завжди людина відповідає за минуле?»
 - «Чи можлива духовність у світі матеріальних спокус?»
 - «Що формує людину: любов чи випробування?»

4. Майстер-клас із написання малої прози

Учні пробують створювати міні-новели «в стилі Георгія Боти»: лаконічні, психологічні, з підтекстом, з однією ключовою деталлю.

Методичні поради для вчителя

1. Акцент на підтексті

Проза Боти не терпить буквального прочитання. Важливо ставити учням запитання, які відкривають смислові глибини:

- «Що герой не сказав уголос?»
- «Чому автор вибирає мовчання як домінанту?»

2. Використання методу «повільного читання»

Короткі тексти дозволяють читати їх фрагментами, аналізуючи кожен штрих, символ, інтонацію.

3. Робота через емоції

Запропонувати учням визначити «емоційну карту твору»: де герою страшно, де він вагається, де знаходить ясність.

4. Міжпредметні зв'язки

- історія (війна, репресії, соціум ХХ ст.);
- громадянська освіта (відповідальність, вибір, цінності);
- християнська етика (прощення, віра, любов).

5. Візуалізація

- створення колажів, карт настроїв;
- малювання символів твору (лист, дзвінок, вулиця).

6. Дослідницькі міні-проекти

- «Риси малої прози в творах Г. Боти»;
- «Психологізм як стильова домінанта»;
- «Морально-етичний код літературного героя Боти».

Приклади завдань для учнів

Аналітичні:

- Поясніть, як змінюється внутрішній стан героя протягом твору.
- Знайдіть символи та визначте їхнє значення.

- Визначте кульмінаційний момент і поясніть його моральний сенс.

Творчі:

- Придумайте альтернативне завершення, не порушивши стилістики автора.
- Напишіть коротку притчу на тему, що порушено в оповіданні.
- Створіть «щоденник героя», у якому від імені персонажа опишіть його переживання.

Комунікативні:

- Підготуйте діалог між двома героями, які ніколи не зустрічались у творі, але могли б обговорити одну проблему.
- Проведіть дискусію: «Чи можна виправдати вчинок героя?»

Дослідницькі:

- Порівняйте стиль Боти зі стилем Григора Тютюнника або Валерія Шевчука.
- Дослідіть, як у тексті представлено тему пам'яті.

Використання його творів на уроках рідного краю, позакласного читання чи на літературних гуртках дає вчителю можливість вести з учнями діалог про головне – про людяність, відповідальність, віру, пам'ять, сенс життя.

Г. Бота формує власну версію малої прози: лаконічну, морально зосереджену, внутрішньо напружену, де людська душа постає як головне поле битви між правдою і компромісом, вірою і зневірою. Його твори, попри зовнішню простоту, вимагають від читача вдумливого, співпережитого прочитання, оскільки їхня цінність – у глибокому сенсовому пласті, що відкривається через підтекст, символіку, деталь.

У центрі художньої манери Георгія Боти – психологізм, лаконізм і філософічність. Стиль його прози вирізняється внутрішньою зосередженістю, глибоким проникненням у душевний стан героя, прагненням показати людину в її моральному виборі, духовному становленні чи кризі. Автор уникає надмірного опису, натомість акцентує увагу на внутрішньому конфлікті, підтекстах, символах, мовчанні.

Характерною рисою стилю Г. Боти є поєднання ліричної інтонації з філософською наснаженістю, що надає його текстам медитативного ритму. Його мова стримана, проте містка; в одному реченні може бути сконденсовано цілу драму. Він не намагається вразити сюжетними ефектами, а навпаки зосереджується на тонких душевних зрушеннях, що й становлять суть переживань його героїв.

Основні риси стилю Георгія Боти:

Психологічна глибина

У прозі Г. Боти спостерігається увага до психологічних деталей – погляду, мовчання, жесту, внутрішнього монологу, що переважає над динамікою зовнішньої дії. Письменник заглиблюється у внутрішній світ людини, показуючи, як найменші події впливають на її моральний стан. Його персонажі часто переживають екзистенційні сумніви, ставлять собі питання про вартість життя, віри, пам'яті, правди.

Мовна лаконічність і точність

Г. Бота уникає надмірного багатослів'я, але при цьому кожна фраза – насичена змістом, часто з подвійним або прихованим значенням. Простота синтаксису поєднується з метафоричністю, алюзіями, підтекстом. Така стриманість додає текстам драматичної напруги, дає читачеві простір для осмислення.

Метафоричність, символізм, підтекст

Навіть побутові реалії в його прозі набувають символічного навантаження. Наприклад, у творі «Останній дзвінок» шкільний дзвін – не просто атрибут сцени, а знак прощання, переходу, спогаду. У «Листі з минулого» – сам лист виступає метафорою відповідальності за спогади, а дитинство у багатьох творах є символом утраченого світла, чистоти, істинного «я».

Притчі та філософія

Окремі оповідання Г. Боти можна розглядати як притчі – з моральним, етичним чи екзистенційним осмисленням. Оповідь часто ведеться позачасово, з узагальненою назвою героя чи відсутністю імені, що посилює універсальність

ситуації. Такий підхід споріднює його з традиціями християнської літератури, української моралістики та екзистенційної прози XX століття.

Інтонаційна тональність – співчутлива, медитативна, стримана

Відчутна авторська присутність, але не як коментатора, а як співпереживального спостерігача, часто мовчазного, навіть відстороненого. Автор не нав'язує висновків, лише показує – і дозволяє читачеві дійти істини самому. Така інтонація робить стиль Г. Боти внутрішньо гуманістичним, глибоко етичним.

Особливу увагу варто звернути на мову прози Георгія Боти, яка є точною, ритмічною, глибоко національною. В його текстах природно звучить українська розмовна інтонація, часто – з вкрапленнями діалектизмів, фразеологізмів, що підсилює документальну й автентичну основу оповіді. Водночас мова прози несе на собі печатку поетичного мислення: образність, паралелізми, внутрішній ритм, лакуна, повтор – усе це є частиною стильової палітри автора.

У стильовому контексті Георгій Бота є спадкоємцем традицій української психологічної прози, – зокрема творчості Григора Тютюнника, Валерія Шевчука, Олеся Гончара. Як і у цих письменників, у нього простота зовнішньої форми приховує глибоку емоційну та духовну напругу. Водночас Г. Бота тяжіє до інтимного, камерного звучання, що споріднює його з сучасними представниками «тихої» прози, яка звертається до людського серця, а не лише розуму.

Стиль Георгія Боти – це висока культура письма, поєднана з гуманістичним пафосом і філософською заглибленістю. Його проза апелює не до сенсаційного, а до істинного; не до зовнішньої дії, а до внутрішнього катарсису. Стриманість, духовна глибина, символізм, увага до людини – ці риси творять виразну індивідуальну манеру автора, яка є важливою складовою сучасного українського літературного процесу.

Висновки до 2 розділу.

Прозова спадщина Георгія Боти вирізняється жанровою багатоманітністю та стилістичною виваженістю, що свідчить про сформовану індивідуальну манеру письма. У творчому доробку автора домінують оповідання та мініатюри,

які, незважаючи на стислість форми, мають глибоке психологічне, філософське та моральне наповнення. Розмаїття тематики, сюжетних моделей, типів героїв і композиційних рішень засвідчує тяжіння митця до літературного експерименту в межах камерної прози, де головну роль відіграє внутрішній світ людини.

Стиль Георгія Боти формується на основі інтимної наративної манери, метафоричної образності, стриманого психологізму, що поєднується з національною мовною чуттєвістю. Його проза є прикладом глибоко осмисленого письма, де кожне слово виконує змістову функцію, а мовчання і пауза стають художнім засобом, рівнозначним слову. Характерна авторська інтонація – стримана, споглядальна, співчутлива – створює особливу етичну атмосферу довіри між текстом і читачем.

У такий спосіб, жанрово-стильова своєрідність прози Георгія Боти полягає в поєднанні класичної традиції психологічної новели з модерністською увагою до внутрішнього зламу, символіки, що дозволяє вважати його творчість вагомим внеском у сучасний український літературний процес. Його художній світ – це лабораторія душі, де вирішується не стільки доля героїв, як доля самого людського в людині.

РОЗДІЛ III.

Методичний аспект проблемно-тематичного вивчення творчості Георгія Боти у ЗЗСО

У сучасній системі загальної середньої освіти актуальним завданням є формування в учнів ціннісних орієнтирів, емоційної зрілості та здатності до морального вибору, що потребує звернення до художніх текстів, які порушують глибокі етичні, психологічні та філософські проблеми. У цьому контексті творчість Георгія Боти становить значну дидактичну цінність. Його оповідання та новели вирізняються лаконічною формою, глибоким змістом, емоційною напругою й гуманістичним пафосом, що робить їх доцільними для аналізу у процесі літературної освіти.

Розгляд художньої спадщини Боти у форматі проблемно-тематичного вивчення відкриває широкі можливості для розвитку критичного мислення, читацької самостійності, емоційного інтелекту, а також сприяє формуванню активної громадянської позиції учнів. Застосування проблемного методу дозволяє вчителю не лише ознайомити школярів з естетикою і світоглядом письменника, а й залучити їх до осмислення універсальних людських цінностей через призму конкретних життєвих ситуацій і моральних виборів.

Методика подачі творчості Георгія Боти в курсі «Література рідного краю»

Мета:

- Ознайомити учнів з постаттю Георгія Боти як талановитого прозаїка рідного краю.
- Виховувати любов до рідної землі, людяність, емпатію через аналіз глибоких морально-психологічних творів.
- Розвивати критичне та асоціативне мислення, творчу уяву, мовлення.
- Поглиблювати знання про культурну спадщину рідного краю.

Розгортання уроків у різних вікових групах

5–6 класи – «Добро починається з малого»

1. Тема: «Добро вчинками вимірюється» (за оповіданням Г. Боти)

Фокус: розкриття теми щирості, співчуття, дитячої доброти.

Методи:

- читання оповідання уголос;
- створення колажу «Добрі серця моєї школи»;
- бесіда: «А що зробив (-ла) ти доброго сьогодні?»

Завдання:

- Намалюй ілюстрацію до вчинку головного героя.
- Напиши міні-лист персонажу: що б ти йому сказав/сказала?
- Проведи опитування серед друзів: що для них означає доброта?

7–8 класи – «Душа – поле вибору»

2. Тема: «Мовчання як відповідь» (за оповіданням «Лист з минулого»)

Фокус: моральний вибір, пам'ять, ціна мовчання і слова.

Форма: урок-дискусія

Методи:

- робота з діалогом і підтекстом;
- «гаряче крісло» – учень у ролі героя відповідає на запитання класу;
- написання «внутрішнього монологу» героя.

Творче завдання:

- Напиши листа від імені іншого персонажа – що б він відповів?
- Створи комікс за твором: «Що трапилось до / що трапилось після».

9–10 класи – «Вартові людського»

3. Тема: «Межа слова і правди» (за оповіданням «Сторож»)

Фокус: правда, зрада, вірність, екзистенційна відповідальність.

Форма: проблемно-тематичне заняття

Методи:

- евристична бесіда: «Коли мовчати – злочин?»
- порівняння твору з історичними подіями (війна, депортація, репресії);
- перегляд уривка з кінохроніки/фото з місцевого краєзнавчого музею (як ілюстрації теми правди й пам'яті).

Завдання:

- Скласти діалог між сторожем і його онуком у XXI столітті.

- Створити постер «Що означає бути справжнім?».

11 клас – «Літературна спадщина рідного краю»

4. Тема: «Людина – відповідальність. Людина – любов»

Урок-узагальнення (проектний)

Форми:

- підготовка мультимедійного проєкту: «Слово Георгія Боти – слово про нас»;
- літературно-музична композиція: поєднання прозових уривків із музикою/віршами сучасних українських авторів.

Завдання:

- Скласти словник моральних понять за творчістю Г. Боти.
- Провести соціальне опитування: «Чи готові ми до чесного вибору сьогодні?».

Освітній ефект

Вивчення творчості Георгія Боти на уроках рідного краю:

- формує духовні і моральні орієнтири;
- розвиває соціальну чутливість;
- привчає цінувати мовне багатство рідного краю;
- утверджує ідею, що література – це дзеркало душі народу.

Модель уроку

Тема: Чи можна купити щастя? (за твором Георгія Боти «Куплене щастя»)

Тип уроку:

Комбінований (аналіз художнього твору + проблемна дискусія)

Мета:

- Освітня: ознайомити учнів із проблематикою та ідейним змістом твору; розвинути вміння аналізувати художній текст.
- Розвивальна: формувати навички критичного мислення, уміння вести моральну дискусію.
- Виховна: спонукати до осмислення понять щастя, людської гідності, цінності життя, духовного багатства.

Очікувані результати:

Після уроку учень:

- розкриває проблему «фальшивого щастя» у творі;
- аргументовано висловлює власну думку щодо поведінки героїв;
- наводить приклади з життя/інших творів;
- розуміє різницю між матеріальними та нематеріальними цінностями.

Обладнання:

- уривок із твору (в роздаткових матеріалах),
- презентація з візуальними цитатами,
- картки з позиціями для дебатів.

Хід уроку

I. Організаційний момент (1–2 хв)

Привітання. Налаштування на морально-емоційну тему.

II. Актуалізація (5 хв)

Метод “Асорті” (асоціативне поле):

«Щастя – це...»

Кожен учень на стикерах пише одне слово або фразу. Разом формуємо хмару понять на дошці. Потім – коротке обговорення: чи все в цьому списку можна купити?

III. Мотивація (2 хв)

Цитата на екрані:

«Деякі речі мають ціну, але справжнє – має вартість».

Запитання:

– Як ви розумієте ці слова?

– Чи може гроші забезпечити душевний спокій?

IV. Вивчення нового матеріалу (25–30 хв)

1. Коротке повідомлення вчителя про Георгія Боту (3–4 хв)

- прозаїк, у творах – глибокі моральні конфлікти;
- проза – психологічна, афористична, «світла у драматизмі».

2. Читання й коментування уривків з твору «Куплене щастя» (10 хв)

Уривки подаються із позначеними абзацами (1–4). Учні читають уголос по ролях.

3. Проблемне запитання:

Чи справді героїня отримала те, чого прагнула?

V. Узагальнення (10 хв)

Дебатне коло:

«Гроші можуть купити щастя» – так чи ні?

Учні обирають позицію «так» / «ні» / «сумніваюся» – аргументують.

Вчитель фіксує ключові аргументи.

VI. Рефлексія (5 хв)

Метод: «Погляд зсередини»

Уявіть, що ви подруга/друг героїні. Ви бачите її через 10 років. Що б ви їй сказали або написали?

(Запис на картках, за бажанням – зачитування.)

VII. Домашнє завдання (на вибір)

1. Творче:

Напиши есе на тему: «Я не продаю свого щастя» (або «Щастя на виплат»).

2. Дослідницьке:

Підготуй повідомлення: «Приклади фальшивого щастя в українській літературі (Шевченко, Франко, Симоненко)».

Підсумок

Такий урок:

- розвиває емоційний інтелект і навички моральної оцінки;
- показує, що література рідного краю – це актуальна і жива етика, а не лише формальне читання;
- утверджує у свідомості учнів, що людяність і чесність — вищі за матеріальне.

«Методи і прийоми вивчення творчості Георгія Боти у ЗЗСО»

1. Проблемно-дискусійний метод

Доцільність застосування:

Твори Боти містять глибокі морально-етичні конфлікти, життєві парадокси, екзистенційні питання – отже, створюють природне середовище для постановки проблемних запитань.

Приклади питань:

- Чи має право людина мовчати, коли знає правду?
- Чи завжди вчинок з любові – правильний?
- Що важливіше: мати чи бути?

Методичні прийоми:

- «Так чи ні?» – короткі твердження, на які учні відповідають і аргументують;
- «Суд цінностей» – розгляд учинків героя з різних етичних позицій;
- «Моральний компас» – учні позначають вектор свого ставлення до вчинків персонажа.

Рекомендовані твори:

- «Куплене щастя»
- «Сторож»
- «Лист з минулого»

2. Інтерактивне читання та робота з підтекстом

Доцільність застосування:

Г. Бота майстерно володіє технікою прихованого сенсу – багато важливого не сказано прямо. Тому варто навчати учнів «читати між рядками».

Методичні прийоми:

- «Пауза після абзацу» – обговорення прочитаного уривка: що не сказано? чому?
- «Продовжи думку героя» – написання внутрішнього монологу.
- «Уривок без завершення» – учні самі створюють фінал, а потім порівнюють із оригінальним.

Рекомендовані твори:

- «Поле зіткане з пам'яті»
- «Ім'я»

- «На порозі»

3. Творчо-імпровізаційні методи

Доцільність застосування:

Багато оповідань Боти – невеликі за обсягом, емоційно напружені, драматичні. Це зручно для театралізації, інсценізації, творчого переосмислення.

Прийоми:

- «Живі картини» – учні відтворюють мізансцену, передаючи емоції без слів.
- «Репортаж з минулого» – уявна телепередача, де учні грають персонажів.
- «Зміни перспективу» – переписати твір від імені другого героя.

Рекомендовані твори:

- «Три слова»
- «Останній світанок»
- «Дорога без повороту»

4. Метод проєктів і дослідницький підхід

Доцільність застосування:

Допомагає інтегрувати літературний матеріал з краєзнавством, історією, громадянською освітою, формує ключові компетентності.

Можливі теми проєктів:

- «Місця, де народжуються слова Георгія Боти» – дослідження географії творів.
- «Моральні вибори сучасної молоді» – соціологічне опитування на основі мотивів творів Боти.
- «Я – герой оповідання» – відеоесе про особистий моральний досвід учнів.

Форми реалізації:

- презентації, буклети, подкасти, відеоролики, літературні виставки.

5. Інтегровані методи: література + музика/образотворче мистецтво/громадянська освіта

Приклади інтеграції:

«Музика в прозі» – добір фонового звучання до оповідання, пошук музичного відповідника емоційному стану героя.

«Ілюстрація до емоції» – учні створюють малюнки за асоціаціями з фрагментом тексту.

«Літературна Конституція совісті» – складання переліку моральних принципів, які втілені у творах Боти.

6. Метод «ротації станцій» або літературних майданчиків

Доцільність:

Застосовується для 8–11 класів при узагальненні творчості письменника або в рамках тижня літератури.

Приклад станцій:

1. Біографічна – квест: «Хто ти, Георгію Бото?»
2. Художня – аналіз одного з творів (робота з текстом).
3. Моральна – ситуації вибору.
4. Творча – написання власної мікроновели в стилі Г. Боти.
5. Медіа – створення постера, коміксу або короткого відео.

Поради вчителю:

- Важливо не лише пояснювати твір, а вести діалог з учнями про сенси, які вони знаходять.

- Г. Бота – письменник «мовчання», тому використовуйте паузу і тишу, як частину методу: дайте учням подумати.

- Твори не нав'язують моралі, але провокують на внутрішній суд. Сприяйте відкритому, але тактовному обговоренню.

- Подавайте прозу Г. Боти не як місцевий факт, а як універсальну літературу про людину, що піднімає загальнолюдські цінності.

Чимало письменників прагнуть вразити нас гучними словами, яскравими подіями, химерними сюжетами. А Георгій Бота – зовсім інший. Він говорить тихо, просто. Але за його словами – правда життя, біль історії, крихке щастя, яке так легко втратити. Його проза – не про вигадані світи, а про людей поруч, яких

ми могли б зустріти в селі, на вокзалі, в лікарні, біля зупинки. Або вже зустріли – і не помітили.

Г. Бота не навчає з піднесеного п'єдесталу. Він не «моралізує», а показує. І кожен читач сам мусить зробити вибір. Це і є головне – його твори навчають думати й відчувати.

«Він не був героєм. Просто залишився там, де колись загинули його товариші. Щоб не мовчали ті камені...» [7,с.54] (з оповідання «Сторож»).

Це – не просто художній образ. Це – жива пам'ять про війну, про забутих, про тих, хто не чекав нагороди. Через таких героїв Георгій Бота вчить нас не фактів – а ставлення до минулого.

Його твори – уроки історії без підручника.

У нашій історії було багато болю: війни, поламани долі, мовчання замість правди. Про це – не завжди легко говорити. Але Бота говорить. Спокійно, чесно, без пафосу.

Його оповідання – як маленькі вікна в минуле, крізь які ми бачимо не дати й битви, а людей: стареньких матерів, які все життя чекають на своїх синів; колишніх фронтовиків, що живуть спогадами; дітей, які нічого не розуміють, але серцем відчувають біль.

«Йому було шістнадцять, коли він пішов. А мені – вісімдесят, коли я перестала його чекати...» [5, с.46] (із твору «Лист з минулого»).

Це рядки, які більше розкажуть про війну, ніж багато сторінок у підручнику.

Г. Бота – не просто автор. Він людина з нашої землі. Його герої – українці з глибоким внутрішнім світом, з болем і гідністю, з надією і тишею в очах. Читати його – означає розуміти себе, своє коріння, своїх дідів і бабусь, села і міста, які творять нашу пам'ять.

Його твори допомагають:

- зрозуміти, чому важливо пам'ятати війну – навіть якщо ми її не бачили;
- подумати, що таке справжній героїзм – не в медалях, а в мовчазній вірності;

- замислитися, що важливіше – зовнішнє чи внутрішнє?

Г. Бота – не «старий автор». Його герої – дуже сучасні:

- вони приймають складні рішення;
- сумніваються;
- мовчать, коли болить;
- шукають себе;
- живуть на межі добра і зневіри.

Це саме ті питання, з якими стикаються сьгоднішні підлітки – просто в інших обставинах.

«І коли вона пішла – він не крикнув. Не зупинив. Бо, може, саме в мовчанні було все...» [3, с.68] (з твору «Куплене щастя»).

Що ми можемо винести з цих уроків?

1. Урок вдячності – до людей, що пройшли війну.
2. Урок тиші – бо не все треба казати голосно, щоб було правдиво.
3. Урок пам'яті – бо нація без пам'яті – як дерево без кореня.
4. Урок гідності – бо навіть маленька людина може бути великою.

Отже, чому варто читати твори Георгія Боти?

- Бо він говорить мовою совісті.
- Бо його історії – це дзеркало нашої історії.
- Бо він пише про людину, а не про шаблон.
- Бо в його рядках – голос нашої землі, щирий, чистий і сильний.

Висновки до 3 розділу.

1. Розроблено методичну модель вивчення художньої прози Георгія Боти, що поєднує традиційні та інноваційні форми навчання й відповідає сучасним освітнім стандартам.

2. Обґрунтовано педагогічний потенціал творів письменника для формування в учнів ціннісних орієнтацій, читацької компетентності, естетичного смаку та емоційного інтелекту.

3. Доведено, що творчість Георгія Боти є ефективним засобом морального, патріотичного й громадянського виховання, а також важливим ресурсом для реалізації концепції нового українського гуманістичного освітнього простору.

4. Запропоновані методичні рекомендації мають практичну значущість для вчителів-словесників, оскільки забезпечують інструментарій для осмисленого, компетентнісно спрямованого вивчення сучасної української літератури.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено комплексне дослідження жанрово-стильових та проблемно-тематичних особливостей художньої прози сучасного буковинського письменника Георгія Боти, а також розроблено методичні рекомендації щодо ефективного вивчення його творчості у закладах загальної середньої освіти. Під час дослідження було поєднано літературознавчий, культурологічний і методичний підходи, що дало змогу розкрити творчість автора як важливе явище сучасного українського письменства й водночас як вагомий дидактичний ресурс для формування в учнів національно-культурної ідентичності, етичних орієнтирів та читацької компетентності.

У першому розділі роботи розкрито життєвий і творчий шлях Георгія Боти, з'ясовано духовно-культурні координати його становлення як митця. Доведено, що формування світогляду письменника зумовлене особливостями буковинського середовища – регіону з багатою історією, поліетнічною структурою, співіснуванням різних культурних традицій, що створило своєрідний ґрунт для формування його національної та гуманістичної позиції.

Аналіз біографічних даних і власних висловлювань автора засвідчив, що життєвий досвід Георгія Боти – фельдшера, громадського діяча, голови сільської громади – став потужним джерелом його творчого натхнення. Саме в практиці повсякденного спілкування з людьми він відкрив глибину людських переживань, духовних пошуків, моральних дилем, які згодом лягли в основу його художніх текстів.

У творчості Г. Боти поєднуються документалізм, фольклорна основа, національна етика та філософська рефлексія. Письменник виступає не лише як художник, а й як хранитель народної пам'яті, своєрідний літописець Буковини. Його оповідання – це не просто реконструкції минулого, а живі історії людських доль, що дозволяють сучасному читачеві усвідомити зв'язок поколінь і моральну цінність пам'яті.

Визначено, що духовно-естетична позиція Георгія Боти базується на трьох ключових цінностях: пам'ять, гідність, любов. Через них автор осмислює як особистісні, так і національні трагедії. Його життєвий шлях є прикладом творчого синтезу досвіду, гуманізму та громадянської відповідальності.

У другому розділі досліджено художню прозу Георгія Боти в аспекті жанрово-стильових і проблемно-тематичних домінант. Виявлено, що його творчість належить до напряму документально-художньої прози, яка поєднує ознаки мікроновели, замальовки, есе та народної оповіді.

Жанрова система його творчості вирізняється динамічністю: коротка форма новели дає змогу передати насиченість подій і водночас – психологічну глибину персонажів. Основними рисами стилю є лаконізм, внутрішня напруга, діалектна автентичність, метафоричність і глибока емоційність. Автор майстерно володіє народною мовою, активно використовує діалектизми, прислів'я, приказки, що створює ефект живого народного мовлення.

Проблемно-тематичний аналіз показав, що у прозі Г. Боти домінують такі тематичні пласти:

- історична пам'ять і родинна тяглість;
- трагедії воєн, депортацій, репресій;
- моральний вибір особистості;
- духовна незламність людини;
- родинні цінності, жіноча доля, любов як життєдайна сила;
- єдність людини з рідною землею.

Особливої уваги заслуговує жіночий світ його прози. Героїні творів Г. Боти – матері, дружини, сестри, вдови – втілюють ідею духовної стійкості, вірності, терпіння, тобто є символами моральної опори українського народу.

Загальний художній світ письменника побудований на опозиціях: пам'ять – забуття, добро – зло, віра – зневіра, життя – смерть. Через цю дихотомію автор розкриває глибинну етику народного буття. Його стиль можна охарактеризувати як реалістично-психологічний з елементами символізму та фольклорної поетики.

У третьому розділі запропоновано систему методичних рекомендацій щодо вивчення художньої прози Георгія Боти у закладах загальної середньої освіти. Її побудовано на засадах компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та інтерактивного підходів, які відповідають сучасним вимогам Нової української школи.

Методична модель передбачає три взаємопов'язані етапи:

1. Аналітико-підготовчий етап – ознайомлення учнів із біографією письменника, історико-культурним контекстом, аналіз епохи та середовища, в якому формувався автор.

2. Інтерпретаційний етап – аналітичне читання творів, визначення їхніх жанрових, стилевих і тематичних особливостей, обговорення проблематики та художніх засобів.

3. Творчо-рефлексійний етап – виконання учнями інтерактивних і творчих завдань, проєктна діяльність, створення буктрейлерів, інтерв'ю, презентацій, що розвиває критичне мислення й емоційний інтелект.

Важливою складовою методичних рекомендацій є система запитань і завдань, зорієнтованих на розвиток читацької компетентності, формування гуманістичного світогляду й етичної чутливості школярів. Пропоновані види практичної роботи інтерпретаційні дискусії, рольові ігри, дебати, міжпредметні зв'язки з історією та культурологією, – сприяють глибшому розумінню учнями сутності творів і їхнього морального потенціалу.

Методична модель також враховує вікові особливості старшокласників, їхній психологічний розвиток і потребу в морально-емоційному осмисленні світу. У цьому контексті проза Георгія Боти є надзвичайно цінним матеріалом, адже вона близька до юнацького сприйняття – своїм щирим емоційним тоном, конкретністю подій, актуальністю моральних проблем.

Підсумовуючи проведену роботу, можна сформулювати такі основні результати:

1. Вперше здійснено системний аналіз прози Георгія Боти як літературного явища сучасної української культури та навчально-методичного ресурсу.

2. Визначено жанрово-стильові особливості його творчості: мікронovела, документально-художня розповідь, етюд, психологічна мініатюра.

3. Розкрито проблемно-тематичну структуру творів, у якій домінують мотиви історичної пам'яті, морального вибору, родинних і духовних цінностей.

4. Уточнено мовно-стилістичні особливості його письма – поєднання народної мови, діалектної лексики, фольклорних елементів і символічних образів.

5. Розроблено методичну модель вивчення творчості Георгія Боти в освітньому процесі ЗЗСО, яка поєднує традиційні й інноваційні форми навчання.

6. Підготовлено практичні рекомендації для вчителів української мови та літератури, зокрема: орієнтовні конспекти уроків, зразки запитань, теми творчих робіт, шляхи інтеграції прози Г. Боти в міжпредметні зв'язки.

Наукова новизна полягає у комплексному підході до осмислення творчості Георгія Боти, яка вперше розглядається в контексті методики викладання української літератури.

Теоретичне значення полягає у формуванні концепції вивчення маловідомої сучасної прози через жанрово-стильові й проблемно-тематичні параметри.

Практичне значення визначається можливістю безпосереднього використання запропонованих матеріалів у навчально-виховному процесі – на уроках української літератури, факультативах, краєзнавчих гуртках, у позакласній роботі.

Перспективними напрямками подальших науково-методичних пошуків є:

- розробка навчальних програм, які інтегруватимуть творчість Георгія Боти у шкільний курс української літератури;
- створення посібників для вчителів і методичних рекомендацій на основі сучасних технологій (дистанційне навчання, мультимедійна подача матеріалу);

- осмислення його творчості як феномена локальної літературної школи Буковини, що сприяє формуванню національної культурної пам'яті.

Проведене дослідження дозволяє зробити загальний висновок, що творчість Георгія Боти є вагомим внеском у розвиток української художньої прози початку ХХІ століття. Вона поєднує етнографічну точність, морально-філософську глибину та педагогічний потенціал. Його оповідання не лише документують долі людей, а й відновлюють духовний код нації, утверджують ідеали добра, милосердя, віри й любові.

У шкільній літературній освіті тексти Георгія Боти можуть виконувати важливу виховну, пізнавальну й культуротворчу функцію. Вони сприяють формуванню в учнів громадянської свідомості, патріотичних почуттів, моральної зрілості. Їхнє вивчення забезпечує гармонійне поєднання освітньої, виховної та розвивальної мети, що повністю відповідає концепції Нової української школи.

У такий спосіб, мета дослідження – теоретичне обґрунтування та розробка методичних рекомендацій щодо вивчення жанрово-стильового й проблемно-тематичного аспекту художньої прози Георгія Боти у ЗЗСО – досягнута повністю.

Отримані результати мають наукову, навчальну та культурно-просвітницьку цінність, сприяють розширенню шкільного літературного канону, підвищенню інтересу учнів до сучасної української літератури, формуванню національної свідомості та духовної культури молоді.

Отже, творчість Георгія Боти – це не лише художнє явище, а й педагогічний феномен, який об'єднує пам'ять, мораль і любов до рідного краю, і саме через це повинна зайняти належне місце в освітньому просторі України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітичний звіт про стан сучасної української літератури / Український інститут книги. Київ, 2024.
2. Андрусів С. М. Теорія літератури: базові поняття і терміни. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 312 с.
3. Аркушин Г. Л. Сучасний український літературний процес. Тернопіль: Астон, 2019. 256 с.
4. Бабич Н. Д. Практична стилістика сучасної української мови. Львів: Світ, 2018. 432 с.
5. Баран Є. Критика. Література. Читач. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2021. 240 с.
6. Бовсунівська Т. В. Українська проза ХХ–ХХІ ст.: традиції і новаторство. Київ: Видавництво КНУ ім. Т. Шевченка, 2021. 288 с.
7. Бондаренко Т. І. Методика аналізу художнього твору у школі. Київ: Генеза, 2019. 208 с.
8. Бота Г. М. Долі з вогню, землі та любові: книга 1. Чернівці, 2021. 176 с.
9. Бота Г. М. Долі з вогню, землі та любові: книга 2. Чернівці, 2021. 216 с.
10. Бота Г. М. Долі з вогню, землі та любові: книга 3. Чернівці, 2022. 160 с.
11. Бота Г. М. Долі з вогню, землі та любові: книга 4. Чернівці, 2022. 192 с.
12. Бота Г. М. Долі з вогню, землі та любові: книга 5. Чернівці, 2022. 170 с.
13. Бота Г. М. Долі з вогню, землі та любові: книга 6. Чернівці, 2023. 180 с.
14. Бота Г. М. Долі з вогню, землі та любові: книга 7. Чернівці, 2023.
15. Бота Г. М. Долі з вогню, землі та любові: книга 8. Чернівці, 2024.
16. Бота Г. М. Долі з вогню, землі та любові: книга 9. Чернівці, 2025.
17. Бота Г. М. Долі з вогню, землі та любові: книга 10. Чернівці, 2025.
18. Бота Г. М. Інтерв'ю: «Людська доля – найсильніший роман». Чернівецький промінь, 2022.
19. Бота Г. М. Інтерв'ю з Георгієм Ботою / записала Е. Кушнір : рукопис. 2025.
20. Бурлака Г. В. Сучасний український літературний канон: проблеми та перспективи. Харків: Основа, 2023. 180 с.

21. Ващенко Л. Теорія і практика компетентнісного навчання. Київ: Педагогічна думка, 2020. 210 с.
22. Голубенко О. В. Художня новелістика XX–XXI століть: жанрові трансформації. Київ: Академія, 2021. 260 с.
23. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 2017. 376 с.
24. Гордієнко М. І. (упоряд.). Література рідного краю: посібник для вчителів. Київ: Освіта, 2022. 120 с.
25. Гриценко Т. Ю. Українська мова і література в контексті Нової української школи. Харків: Основа, 2022. 144 с.
26. Гром'як Р. Т. Теорія літератури. Київ: Академія, 2020. 416 с.
27. Державний стандарт базової середньої освіти. Київ: МОН України, 2020.
28. Дубина О. Методика формування читацької компетентності учнів. Київ: Освіта, 2022. 144 с.
29. Дубовик О. Урок української літератури: інноваційні технології та розвиток критичного мислення. Київ: Основа, 2020. 192 с.
30. Єрмоленко С. Я. Мова і духовність українства. Київ: Наукова думка, 2019. 280 с.
31. Зубрицька М. А. Читання як процес інтерпретації. Львів: Літопис, 2018. 220 с.
32. Іванишин П. Радикальний експеримент у сучасній українській прозі. Львів: Сполом, 2021. 248 с.
33. Карабчук Т. Методичні засади вивчення прозових творів у старшій школі. Київ: ВЦ «Академія», 2022. 168 с.
34. Коваленко Л. В. Нова українська література: контексти та інтерпретації. Київ: Академвидав, 2023. 240 с.
35. Кононенко В. Український текст у світовому літературному процесі. Київ: Либідь, 2020. 312 с.
36. Концепція Нової української школи. Київ: МОН України, 2016.

37. Костюк Г. С. Психологічні основи навчання літератури. Київ: Радянська школа, 2020. 212 с.
38. Куцевол О. М. Методика навчання української літератури в старшій школі: теорія і практика. Київ: Літера ЛТД, 2020. 352 с.
39. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: Академія, 2019. 752 с.
40. Марко В. Психологізм української прози: рецепція та інтерпретації. Київ: Смолоскип, 2019. 280 с.
41. Матіос М. Нація: новели, оповідання. Чернівці: Букрек, 2018. 304 с.
42. Мельник О. І. Сучасна українська новелістика: проблеми поетики та типології. Київ: Академія, 2023. 296 с.
43. МОН України. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2021–2031 рр. Київ, 2021.
44. Нікітюк О. Педагогічні засади формування національної ідентичності учнів. Тернопіль : Богдан, 2021. 140 с.
45. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2019. 192 с.
46. Пахаренко В. І. Тлумачний словник літературознавчих термінів. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2019. 512 с.
47. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у шкільній літературній освіті. Київ : Педагогічна думка, 2021. 128 с.
48. Семененко Г. М. Художній текст і читач: методика інтерпретації. Київ : Генеза, 2022. 168 с.
49. Слоньовська О. Б. Інтеграція краєзнавчого матеріалу у викладанні української літератури. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2020. 184 с.
50. Фасоля А. М. Українська література у ЗЗСО: методика, технології, компетентності. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2021. 416 с.